Выходзіць з 20 снежня 1945 года

НАСТАЎНІЦКАЯ газета

ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

№ 75 (5406)
Субота, 22 чэрвеня 2002 года

Прыйшоў час новага пакалення, якое патрабуе перамен

Дзевятнаццатага чэрвеня выпускнікі сярэдніх агульнаадукацыйных школ рэспублікі здавалі свой апошні школьны экзамен, а дваццатага, падчас выпускных вечароў, атрымалі першыя сур'ёзныя дакументы - атэстаты.

Звычайна, нават традыцыйна, выпускныя вечары праходзяць адвячоркам (на тое ён і "вечар"). Восьмая ж гімназія сталіцы сёлета вырашыла правесці эксперымент - вельмі моднае слова ў школьных колах. Эксперымент гэты не навучальны, а арганізацыйны. Тут атэстаты сталасці ўручылі раніцай, падчас урачыстай лінейкі. Як пасля заканчэння гэтай цырымоніі сказала дырэктар Святлана Сямёнаўна Важнік: "Неабходна весці барацьбу са стэрэатыпамі. Прыйшоў час новага пакалення, якое патрабуе перамен". Да новага заўсёды падыходзяць крытычна, нават, можа, скептычна, але, па-мойму, эксперымент удаўся - новая форма надала ўжо вельмі звыкламу зместу па меншай меры неардынарнасць, хоць гучала шмат традыцыйных слоў падзякі ад настаўнікаў, вучняў і бацькоў. Да таго ж урачыстасць не была сапсавана нагэтулькі ж традыцыйным застоллем. Як гаворыцца, усё было на ўзроўні.

Калі казаць пра змест гэтага мерапрыемства, то яно прайшло па ўжо дастаткова звыклым сцэнарыі. Тым не менш быў урачысты зварот дырэктара гімназіі да сваіх выпускнікоў. Яна падкрэсліла, што ў іх жыцці настаў амаль што самы шчаслівы дзень, бо "...ужо за плячыма адзінаццаць школьных гадоў і экзамены". Так то яно так, але наперадзе таксама шчасце яшчэ будзе. Ад атрыманай прафесіі, ад самой работы, ад сям'і і г.д. Выпускнікі гаварылі словы падзякі сваім настаўнікам, бацькам за дапамогу і цярпенне, шкадавалі, што прыйдзецца расставацца са школьнымі сябрамі. Словы падзякі ліліся і ад бацькоў. А потым - у руках жаданыя атэстаты, пахвальныя лісты і медалі - узнагароды за адзінаццаць гадоў працы.

Восьмая гімназія Мінска з'яўляецца гуманітарнай (лінгвістычнай) і ўваходзіць у пяцёрку лепшых гімназій сталіцы. У гэтым годзе з яе сцен у дарослае жыццё выйшлі сорак два хлопчыкі і дзяўчынкі - выпускнікі класаў 11 "А" і 11 "Б". Сярод іх шасцёра атрымалі залатыя медалі, трое - атэстат з аднымі пяцёркамі (у старшых класах вучыліся толькі на "выдатна"). Якасць ведаў у гэтых класах ажно сто пяцьдзесят сем працэнтаў! У "А" класе - гэта дзевяноста чатыры, у "Б" - шэсцьдзесят тры.

Наперадзе - зноў выпрабаванні. Яны ўжо не агульныя, як у школе, а ў кожнага свае. Трэба рабіць выбар. Пасля ўрачыстацей мне ўдалося некалькі чалавек угаварыць падзяліцца сакрэтамі, што ж з імі будзе далей. Дзве дзяўчыны сціпла прызналіся, што мараць паступіць у медыцынскі інстытут з высакароднай мэтай - лячыць, дапамагаць людзям. А вось вельмі прадстаўнічы, ужо былы вучань 11 "А" класа Вадзім Луцкі з гонарам паведаміў: "Я збіраюся паступаць у Еўрапейскі гуманітарны універсітэт. Хачу стаць эканамістам, каб дапамагчы сваёй дзяржаве. Спадзяюся, што не застануся без працы, а дзяржава сапраўды будзе мець патрэбу ў такім спецыялісце. Буду паступаць на франка-беларускі факультэт, і, наколькі мне вядома, выпускнікі гэтага факультэта не папаўняюць шэрагі беспрацоўных".

Вось яна - наша ўпэўненая і прагматычная будучыня. Застаецца ім пажадаць толькі поспехаў і сказаць традыцыйнае: "У добры шлях!"

Вольга ДУБОЎСКАЯ.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь №316

АБ ПРЫСВАЕННІ І.Л.БАРЫШАВУ І Ж.В.ЮШКО ГАНАРОВАГА ЗВАННЯ "ЗАСЛУЖАНЫ ТРЭНЕР РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ"

За шматгадовую плённую працу па падрыхтоўцы спартсменаў вышэйшага класа, значны ўклад у развіццё фізічнай культуры і спорту прысвоіць ганаровае званне "Заслужаны трэнер Рэспублікі Беларусь":

Барышаву Ігару Леанідавічу - трэнеру-выкладчыку па спартыўнай гімнастыцы спецыялізаванай дзіцяча-юнацкай школы алімпійскага рэзерву №1 аддзела адукацыі Віцебскага гарвыканкама;

Юшко Жанне Валер'еўне - старшаму трэнеру-выкладчыку аддзялення акрабатыкі спецыялізаванай дзіцяча-юнацкай школы алімпійскага рэзерву №4 Гомеля.

Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь
А.Лукашэнка.

г.Мінск.
17 чэрвеня 2002г.

Навіны

Расце колькасць бюджэтных месцаў

Забеспячэнне кантролю за падрыхтоўкай да прыёму ў медыцынскія навучальныя ўстановы абмяркоўвалася на рабочай нарадзе, якая адбылася ў Міністэрстве аховы здароўя Рэспублікі Беларусь пад старшынствам в.а. Міністра аховы здароўя Людмілы Пастаялка. Было адзначана, што медыцынскія навучальныя ўстановы да ўступнай кампаніі 2002 года поўнасцю гатовы.

У гэтым годзе колькасць бюджэтных месц для паступлення ў медыцынскія ВНУ рэспублікі павялічылася на 7;8 працэнта ў параўнанні з папярэднім годам. Па 20 месц дабавілася ў медыцынскіх універсітэтах Мінска і Віцебска, па 15 - Гомеля і Гродна. Больш таго, у сярэднім на 10 працэнтаў павялічыўся мэтавы набор. Ён складае ў гэтым годзе палавіну ад агульнай колькасці бюджэтных месцаў.

На нарадзе разглядаўся і шэраг іншых важных пытанняў. Адно з іх датычылася больш стараннага адбору кандыдатур для выдачы мэтавых накіраванняў. Гэта павінна садзейнічаць павышэнню якасці ведаў.

Прэс-служба Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

Эканоміка адукацыі ў дзеянні

Астравецкі райвыканкам зацвердзіў пералік платных паслуг, якія будуць аказваць школы і іншыя органы адукацыі. Да пачатку новага навучальнага года застаецца яшчэ шмат часу, а ў Астравецкім раёне ўжо ведаюць, як школы і іншыя органы адукацыі будуць зарабляць фінансавыя сродкі для свайго развіцця.

Райвыканкам прыняў наконт гэтага спецыяльнае рашэнне, зацвердзіў прыкладны пералік платных паслуг. За пэўную плату ў школах будуць вучыць харэаграфіі, прыкладному мастацтву, швейнай справе, замежнай мове ў дзіцячых дашкольных установах і малодшых класах. Платнымі стануць аказанне паслуг для сямейных урачыстасцей на базе навучальных устаноў, работа груп "выхаднога дня" ў дзіцячых дашкольных установах, арэнда спартыўных залаў і іншых памяшканняў, экскурсіі ў школьныя музеі. Плаціць цяпер давядзецца таксама за выдачу дублікатаў дакументаў аб адукацыі ўзамен згубленых, камп'ютэрныя паслугі, псіхалагічнае тэсціраванне, аказанне рэпетытарскіх паслуг па падрыхтоўцы для паступлення ў вышэйшыя навучальныя ўстановы, пракат спартыўнага турыстычнага інвентару, некаторыя іншыя паслугі. Раённыя ўлады зацвердзілі палажэнне аб платных паслугах. Згодна з ім памер платы ўстанаўліваецца саветам установы адукацыі па ўзгадненні з бацькоўскім камітэтам і можа быць розным для кожнага віду, аднак не менш за 0,5 і не больш як 2 мінімальныя зарплаты за адну паслугу ў месяц. Ад платы вызваляюцца дзеці-сіроты, на 50 працэнтаў - дзеці з мнагадзетных сем'яў.

Без падручнікаў не застанемся

Над стварэннем навучальнай літаратуры ў нашай краіне працуюць амаль дзве тысячы аўтараў. А кожны год у школы паступаюць каля 300 яе назваў. Усяго ж з 1994 па 2001 гады ў рэспубліцы выдадзена тры тысячы назваў падручнікаў і навучальных дапаможнікаў. Такія даныя былі прыведзены ў час пасяджэння "круглага стала" на тэму "Мова, адукацыя і час", якое адбылося ў Нацыянальным інстытуце адукацыі 19 чэрвеня.

Тут было адзначана, што праблема аўтарскіх калектываў з'яўляецца даволі вострай. Знайсці новых і зацікаўленых людзей складана. Разам з тым толькі над стварэннем школьных выданняў па беларускай мове і літаратуры працавалі 34 аўтарскія калектывы. Дарэчы, на думку дырэктара Інстытута Мовазнаўства імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Аляксандра Падлужнага, якасці гэтых падручнікаў можна паставіць высокую адзнаку. Адзінае, з чым ён не згодны, - вялікі аб'ём кніг і адсутнасць у іх імёнаў некаторых беларускіх пісьменнікаў.

Цяпер працуе дзяржаўная камісія па падрыхтоўцы новых падручнікаў у гуманітарна-грамадазнаўчай сферы. І, як прагучала на пасяджэнні "круглага стала", свае заяўкі на ўдзел у гэтым працэсе падалі каля 20 аўтарскіх калектываў.

(Па матэрыялах БелТА.)

Дзецям уласцівы ў зародку ўсе моцныя пачуцці, трэба толькі ўмець выкарыстоўваць іх правільна, каб зрабіць дзяцей здатнымі на ўсё добрае, вялікае, карыснае, высакароднае.

Т.Дэзамі.

Весткі з Іўеўшчыны

Практыка, вартая ўвагі

Па ініцыятыве аддзела адукацыі Іўеўскага райвыканкама на базе школ раёна пад кіраўніцтвам дацэнта кафедры кіравання і арганізацыі адукацыі Гродзенскага абласнога інстытута павышэння кваліфікацыі Т.Голікавай і метадыста М.Ісачанка праведзены семінар кіраўнікоў метадычных аб'яднанняў настаўнікаў пачатковых класаў. Ягоная тэма - "Рэгіянальныя асаблівасці сістэмы выхавання малодшых школьнікаў у сучаснай сацыяльна-культурнай сітуацыі".

Удзельнікі семінара мелі магчымасць наведаць Геранёнскую, Трабскую сельскія і Іўеўскую гарадскую сярэднія школы і азнаёміцца з цікавай, разнастайнай і высокаэфектыўнай вучэбна-выхаваўчай работай і яе асаблівасцямі.

З мэтай паспяховай рэалізацыі Канцэпцыі спецыяльнай адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь, павышэння кваліфікацыі даволі значнай колькасці выхавальнікаў груп прадоўжанага дня былі праведзены выязныя курсы для 52 настаўнікаў класаў інтэграванага навучання, 28 выхавальнікаў груп прадоўжанага дня.

Курсы правялі супрацоўнікі Гродзенскага абласнога інстытута павышэння кваліфікацыі Г.Голікава, Г.Бірыч, Н.Карвацкая, Е.Вараб'ёва, Г.Хмяльніцкая і інш.

Згодзімся, што такая практыка вартая не толькі адабрэння, увагі, але і пераймання: яна дае магчымасць эканоміць дзяржаўныя сродкі на камандзіровачныя расходы. Ды і педагогі не адрываюцца на значны час ад сям'і, хатніх і школьных спраў, таму яны вельмі задаволены такой практыкай і ўдзячны кіраўніцтву раённага аддзела адукацыі за праяўленую ініцыятыву.

Клопат пра здароўе дзяцей

У выніку катастрофы на Чарнобыльскай АЭС пацярпеў і Іўеўскі раён. Сёння 40 працэнтаў школьнікаў жывуць на тэрыторыі перыядычнага радыяцыйнага кантролю, а дзве вёскі карыстаюцца правам на адсяленне. Таму здароўю дзяцей, іх адпачынку і аздараўленню ўдзяляецца вельмі вялікая ўвага з боку мясцовай улады і аддзела адукацыі райвыканкама.

У бягучым годзе аздароўлены ў санаторыях-прафілакторыях 1440 вучняў і 29 выхавальнікаў дашкольных дзіцячых устаноў. Каля 200 дзяцей аздараўліваліся і будуць прадаўжаць аздараўленне ў краінах далёкага замежжа, найперш у Італіі і Іспаніі, а таксама ў Германіі, Англіі, Францыі, Польшчы і некаторых іншых краінах.

Штогод у раёне працуюць прышкольныя летнікі адпачынку. Гэтай формай аздараўлення сёлета будзе ахоплена 1500 дзяцей, па сутнасці, кожны трэці вучань.

У мінулым годзе ўпершыню была ўведзена практыка аздараўлення дзяцей дашкольнага ўзросту (196 дзяўчынак і хлопчыкаў) на базе дашкольных дзіцячых устаноў з кругласутачным знаходжаннем выхаванцаў. Да гэтага спачатку вельмі асцярожна аднесліся некаторыя бацькі. Але пасля пераканаліся - цудоўна, і дзеці-дашкалята таксама былі задаволены. Сёлета будзе такім жа шляхам аздароўлена 160 чалавек. Запланавана таксама аздаравіць 36 дзяцей-сірот. А 30 вучняў з Іўеўскай дапаможнай школы-інтэрната - а гэта пераважна дзеці з маламаёмасных, праблемных, няпоўных сем'яў - і дзеці маці-адзіночак ужо аздараўліваюцца і адпачываюць адразу пасля заканчэння навучальнага года.

Для іх створаны адпаведныя ўмовы, павялічана сума грошай на харчаванне на 635 рублёў. Да таго ж яны атрымліваюць вітаміны, кошт якіх не ўваходзіць у гэтую суму. Свежая гародніна (капуста, радыска, агуркі, цыбуля, нават заморскія далікатэсы) - штодзённа на сталах.

Умацаванню здароўя дзяцей, як вядома, спрыяюць і заняткі спортам. Сёлета больш за дзве тысячы вучняў сярэдніх і базавых школ прынялі ўдзел у фінальных стартах XVI раённай круглагадовай спартакіяды. У праграму спартакіяды былі ўключаны спаборніцтвы па мнагабор'і дапрызыўніка, асеннім і вясеннім кросах, баскетболу, валейболу, футболу, гандболу, настольнаму тэнісу, лёгкай атлетыцы. Перамаглі, як кажуць, мацнейшыя: сярод сярэдніх школ прызавыя месцы заваявалі адпаведна вучні Юрацішкаўскай, Іўеўскай і Трабскай, а сярод базавых - школьнікі Пятровіцкай, Сторчаняцкай і Карпавіцкай школ.

Ужо залічаны ва ўніверсітэт

Аксана Казлоўская, выпускніца Бобравіцкай сярэдняй школы, шчаслівая, што ёй пашанцавала на рэспубліканскай алімпіядзе па англійскай мове выступіць паспяхова і атрымаць дыплом III ступені.

А гэта значыць, што Аксана, вучаніца перыферыйнай сельскай школы, ужо залічана студэнткай Мінскага дзяржаўнага лінгвістычнага універсітэта, хоць ёй яшчэ трэба было папацець, пахваляваца, каб здаць экзамены за курс сярэдняй школы. І яна паспяхова з гэтым справілася. Не адмаўляю частковага шанцавання ў час алімпіяды, але будзем шчырымі і справядлівымі: Аксана атрымала заслужаную ўзнагароду за штодзённую старанную працу, прычым шматгадовую.

Відаць, дзяўчына, як кажуць, пайшла ў маці, якая працуе ў Бобравіцкай сярэдняй школе завучам і выкладае англійскую мову.

Прытулак - патрабаванне дня

Як і ўвогуле па ўсёй Беларусі, у Іўеўскім раёне з году ў год павялічваецца колькасць сацыяльных сірот. Калі, напрыклад, у мінулым годзе іх было 69, дык сёлета - 72, хоць палова года яшчэ наперадзе.

Праблема сацыяльнага сіроцтва ў раёне стаіць вельмі востра, хоць аддзел адукацыі райвыканкама і, у прыватнасці, служба па ахове дзяцінства стараюцца і часткова знаходзяць шляхі для яе вырашэння, дапамагаюць тым дзецям, якія аказаліся ў цяжкіх, экстрэмальных умовах. Адных удаецца ўладкоўваць у Парэцкую школу-інтэрнат Гродзенскага раёна для дзяцей-сірот, другіх - усынавіць, накіроўваць у апякунскія і прыёмныя сем'і, колькасць якіх дзякуючы добрым, сардэчным, спагадлівым людзям з году ў год павялічваецца. За апошні час шэсць дзяўчынак і хлопчыкаў усынавілі, чацвёра аказаліся ў прыёмных сем'ях з вёсак Морынь, Даўнары, Трабы і Геранёны. Аднак, паўтару, праблема стаіць востра і патрабуе свайго вырашэння на больш высокім узроўні, чым мясцовая ўлада.

Па-першае, у Іўі тэрмінова трэба адкрыць сацыяльна-педагагічны цэнтр, работнікі якога, пераважна псіхолагі, сацыяльныя педагогі, аказвалі б сацыяльна-педагагічную дапамогу праблемным сем'ям і самім дзецям. Разам з тым у райцэнтры трэба адкрыць дзіцячы сацыяльны прытулак. Пра ўсё гэта клапоцяцца работнікі аддзела адукацыі і падрыхтавалі адпаведную дакументацыю. Але ўся справа ўпіраецца ў фінансавыя пытанні.

З вырашэннем справы ў райцэнтры не было праблемы з педагагічнымі кадрамі, як і з памяшканнямі. Як часовае выйсце са становішча бачыцца наступнае: кватараваць як дзіцячы прытулак, так і сацыяльна-педагагічны цэнтр маглі б у адным з гарадскіх дзіцячых садкоў і дапаможнай школе-інтэрнаце.

Дадам ад сябе: я лічу, як і многія мае знаёмыя, з кім даводзілася размаўляць на гэтую тэму, што трэба, і зноў жа тэрмінова, прыняць закон аб адказнасці бацькоў за выхаванне ўласных дзяцей. Чаму, даруйце, мы, падаткаплацельшчыкі, павінны гадаваць дзяцей п'яніц, алкаголікаў, гультаёў, правапарушальнікаў? Мала таго, што іх пазбаўляюць бацькоўскіх правоў - іх гэта зусім не палохае. Іх трэба ці пазбаўляць волі, ці ў прымусовым парадку адпраўляць зарабляць грошы, каб за ўтрыманне дзяцей разлічыцца з дзяржавай. Толькі суровае пакаранне бацькоў зможа хоць часткова вырашыць праблему сацыяльнага сіроцтва.

Узнагароды за экалагічную працу

Школы раёна ўдзяляюць належную ўвагу экалагічнаму выхаванню школьнікаў. Адмысловымі эколагамі аказаліся вучні з Юрацішкаўскай і Трабскай сярэдніх школ. Яны і прынялі ўдзел у рэспубліканскай экалагічнай акцыі "Дзень Зямлі. Беларусь-2002".

Дыпломам І ступені ўзнагароджана ўдзельніца акцыі з Юрацішкаўскай сярэдняй школы Аксана Дуніч за экалагічны праект "Зберагчы свет вакол нас". Дыпломам ІІ ступені ўзнагароджана Вольга Васілеўская з Трабскай сярэдняй школы за ўдзел у конкурсе аўтараў і выканаўцаў песень і вершаў "Сярэбраныя струны".

Адзінаццаць падзячных пісьмаў атрымалі школьнікі за ўдзел у фотаконкурсе, конкурсе вершаў, легенд і паданняў аб роднай Іўеўшчыне.

Іван ГОВАР.

Купляйце беларускае!

Усе падрабязнасці пра картаграфічныя сродкі навучання, якія не адпавядаюць сённяшнім вучэбным праграмам

Вядома, які ажыятаж узнікае напярэдадні новага навучальнага года ў сувязі з адсутнасцю ў кнігарнях атласаў і контурных карт, так неабходных школьнікам у навучальным працэсе. Аб іх з надзеяй распытваюць, іх патрабуюць, шукаюць на кніжных кірмашах і ў латках... І гэты попыт у значнай ступені задавальняецца картаграфічнай прадукцыяй, якая не адпавядае структуры і зместу зацверджаных Міністэрствам адукацыі Рэспублікі Беларусь вучэбных праграм. Вось і зараз, напрыканцы навучальнага года, як гаворыцца, загадзя такія камплекты атласнай і контурнай карт былі прапанаваны ў якасці дапаможных матэрыялаў па гісторыі (5-9 класы) і геаграфіі (6, 7, 10 класы) вучням агульнаадукацыйных школ расійскім унітарным прадпрыемствам "Производственное картосоставительное объединение "Картография" і беларускім таварыствам з абмежаванай адказнасцю "Интерпрессервис".

Для таго, каб у рэшце рэшт назаўсёды вырашыць набалелае пытанне, што рабіць з такімі выданнямі, ці могуць яны выкарыстоўвацца школьнікамі на занятках і быць рэкамендаваны для продажу, Міністэрства інфармацыі накіравала адпаведны запыт Міністэрству адукацыі. І вось атрыманы афіцыйны адказ, у якім вынесены канчатковы вердыкт аб непрыгоднасці названых камплектаў у навучальным працэсе школ Беларусі і немэтазгоднасці іх рэалізацыі праз гандаль. І перш за ўсё таму, што гэтыя выданні дэзарыентуюць настаўнікаў гісторыі і геаграфіі, а таксама бацькоў школьнікаў у выбары карт і атласаў.

Зацікаўленым жа ў больш падрабязнай інфармацыі і тлумачэннях будзе карысным даведацца, што ў базавым вучэбным плане агульнаадукацыйнай школы Беларусі няма курсаў, якія пазначаны ў назвах атласаў і дастасаваных да іх контурных картах, якія падрыхтавала да друку Федэральная служба геаграфіі і картаграфіі Расіі. Спецыялісты міністэрства ўносяць удакладненні ў адносінах да кожнага картаграфічнага сродку навучання, што дазваляе высветліць усе яго хібы і неадпаведнасці сённяшнім праграмам.

Так, напрыклад, атлас "Физическая география. Начальный курс" (6 клас) уключае, але не ў поўным аб'ёме, традыцыйныя для гэтага курса фізіка-геаграфічныя карты, аднак поўнасцю не ўлічвае змест раздзела III "Население Земли и его хозяйственная деятельность", на вывучэнне якога адводзіцца 30 працэнтаў вучэбнага часу ў праграме "Начальный курс географии".

У атласе "География материков и океанов" (7 клас) набор карт і парадак іх размяшчэння не адпавядаюць патрабаванням праграмы "География материков и стран". Атлас змяшчае карты мацерыкоў Паўночная Амерыка і Еўразія, якія ў гэтым класе не вывучаюцца. Адсутнічаюць комплексныя карты па асобных краінах, якія прадугледжаны праграмай для вывучэння (яны змешчаны ў атласе для 10 класа).

Атлас "Экономическая и социальная география мира" (10 клас) можа быць выкарыстаны часткова пры вывучэнні раздзела IV "Политическая карта мира. Население мира. Мировое хозяйство и всемирные экономические отношения" курса "Общая география". У атласе не адлюстраваны іншыя раздзелы гэтага курса (50,8 працэнта вучэбнага часу).

Камплекты контурных карт па геаграфіі (6, 7, 10 класы) не адпавядаюць зместу праграм, падручнікаў і навучальных дапаможнікаў. Яны прымітыўныя па сваёй канструкцыі і зместу. На іх паказаны толькі контуры геаграфічных аб'ектаў, лініі рэк, дзяржаўныя граніцы, пунсоны гарадоў, адсутнічае сістэма заданняў і пытанняў. Карты нясуць адну і тую ж нагрузку як для вучняў малодшых класаў, так і старэйшых.

У сваю чаргу атласы па гісторыі з'яўляюцца кампіляцыяй атласаў 80-х гадоў XX ст. Тэматыка карт і парадак, у якім яны размешчаны, вызначаны праграмай па курсу "Всемирная история", прынятай Міністэрствам адукацыі СССР у 1985 годзе.

Атлас "История средних веков" (6 клас) ахоплівае перыяд часу з VI па XVII стст., змест жа праграмы і падручніка прадугледжвае другі перыяд - з V па XV стст. У атласе адсутнічае раздзел II "Славянский мир", на вывучэнне якога ў праграме адводзіцца 7 гадзін вучэбнага часу. Атлас не ілюструе наступных падзей: "Великое переселение народов", "Католическая церковь", "Японская цивилизация", "Цивилизация тропической Африки и Америки" і інш. Наогул адсутнічаюць карты па культуры і паўсядзённым жыцці чалавека сярэдневякоўя. У атласе змешчаны чатыры карты: "Начало капиталистического развития в Англии в XVI в.", "Франция в XVI- XVII вв.", "Центральная Европа в XVI в. Реформация"; "Нидерландская буржуазная революция в XVI в.", змест якіх адпавядае наступнаму - 7 класу.

Атлас "Новая история с середины XVII века до 1870 года" (7 клас) таксама не ўпісваецца ў перыяд часу, прадугледжанага вучэбнай праграмай, г.зн. XVI-XVIII стст. Атлас не мае раздзела III "Россия и славянские страны" (14 гадзін), у той час як утрымлівае шэраг карт, напрыклад, "I Интернационал (1864-1876 гг.)" і інш., тэматыка якіх не прадстаўлена ў праграме і падручніку.

Карты атласа "Новая история с 1870 да 1918 года" (8 клас) часткова адлюстроўваюць перыяд (1800-1918 гг.), які вывучаецца ў 8 класе. Атлас не ўключае раздзела III "Российское государство. Славянские страны" (13 гадзін). Прадстаўленыя карты ілюструюць гісторыю гэтага перыяду аднабакова - "Парижская коммуна 1871 г.", "Международное и социалистическое движение в Европе в 1871-1914 гг." і г.д.

Атлас "Новейшая история зарубежных стран" (9 клас) часткова адпавядае праграме па гісторыі 9 класа. Ён не мае раздзелаў, прысвечаных вывучэнню гісторыі Расіі - СССР (раздзел II. Тэма 8. "Советская Россия и СССР" (5 гадзін); раздзел IV. Тэма 12. "Советский Союз в 1945-1991 гг." (3 гадзіны)).

Камплекты контурных карт па геаграфіі (5, 6, 7, 8, 9 класы) не адпавядаюць зместу праграмы, падручнікаў і навучальных дапаможнікаў. Метадычныя пытанні і заданні не адпавядаюць зместу падручнікаў, адсутнічае разнастайнасць заданняў, не ўлічаны ўзроставыя асаблівасці вучняў.

Вось такая сітуацыя... Але яна папраўная. У бліжэйшы час у продаж паступяць контурныя карты, падрыхтаваныя РЦП "Белкартография" Камітэта па зямельных рэсурсах, геадэзіі і картаграфіі пры Савеце Міністраў Рэспублікі Беларусь, што дапаможа прадухіліць паяўленне на кніжным рынку рэспублікі кантрафактнай і нізкаякаснай картаграфічнай прадукцыі. Атласы будуць выдавацца згодна з зацверджаным Міністэрствам адукацыі і Камітэтам па зямельных рэсурсах, геаграфіі і картаграфіі тэматычным планам выпуску вучэбных (насценных) карт і атласаў на перыяд 2001-2006 гг. і пастаўляцца ў школы бясплатна.

Алена ШЫЦІК.

Працяг размовы

"Вы сабе пярэчыце, прафесар!"

Узяцца за пяро мяне прымусіў артыкул прафесара Яўгена Новіка "Без права на памылкі", надрукаваны ў "НГ" 20.04.02, №49. Аўтар аналізуе гістарычны дапаможнік па гісторыі Беларусі для вучняў 9 кл., аўтары - У.Н.Сідарцоў, В.М.Фамін, С.В.Паноў.

Паважаны прафесар Я.Новік, дазвольце не пагадзіцца з вамі.

Па-першае, толькі той не памыляецца, хто не працуе.

Па-другое, пра памылкі, якія ёсць. А яны ёсць, але, лічу, яны неістотныя і не закранаюць аналізу гістарычнай сутнасці. Я як вопытны настаўнік-практык даўно іх выправіў, яшчэ ў 1997 годзе, калі атрымаў дапаможнік. Так зрабілі і многія мае калегі. Мы сустракаемся і абмяркоўваем дапаможнікі на метадычных аб'яднаннях.

Па-трэцяе. На сённяшні дзень, нягледзячы на ўсе недахопы - **лічу, гэта лепшы гістарычны дапаможнік па гісторыі савецкага перыяду 1917-1996** гг. Працаваць з ім любяць як настаўнікі, так і вучні, чаго нельга, на вялікі жаль, сказаць пра ваш дапаможнік для 11 класа. Я ў лютым 2002 г. быў на курсавой перападрыхтоўцы у Гродна, і ўсе настаўнікі-гісторыкі Гродзеншчыны, а іх было больш за 30 чалавек, моцна крытыкавалі ваш дапаможнік і адзначалі як лепшы дапаможнік для 9 класа У.Н.Сідарцова. Так што не трэба выступаць, паважаны прафесар Я.Новік, ад імя усіх настаўнікаў, як вы гэта робіце ў сваіх вывадах і прапановах.

Па-чацвёртае. Дапаможнік У.Сідарцова, В.Фаміна, В.Панова так метадычна скампанаваны, што прымушае вучня на ўроку гісторыі думаць, школьнікі самастойна прывучаюцца аналізаваць гістарычныя падзеі, факты, параўноўваць іх, звязваць з сучасным жыццём і рабіць свае высновы. А гэта - галоўнае ў нашай працы. Задача настаўніка гісторыі - сфарміраваць і выхаваць на аснове аб'ектыўных гістарычных фактаў разумнага патрыёта і грамадзяніна сваёй роднай Бацькаўшчыны, а не "зашоранага" ідэалагічнага дагматыка. Мы павінны ачысціць гістарычную навуку ад -ізмаў. Мы ведаем, да чаго прыводзілі чалавецтва ідэалагічныя -ізмы (фашызм, шавінізм, сіянізм, камунізм, мааізм). Гісторыя павінна стаць навукай, а не ідэалогіяй разбурэння. Няўжо мы ніколі так і не навучымся на чужых і сваіх трагічных памылках?

Па-пятае. Паважаны прафесар Я.Новік! Вы і самі дапускаеце памылкі ў сваім "аналізе". Цытую вас: "На 86 ст. напісана: "Бітва на Курскай дузе (ліпень 1943 г.), якая завяршыла карэнны пералом у вайне". І вы далей пішаце: "Тут грубейшая гістарычная памылка, бо карэнны пералом у вайне завяршыўся не ў ліпені 1943 г. бітвай на Курскай дузе, а ў другой палове 1943 г. і ён звязаны з разгромам фашыстаў на Курскай дузе, летне-асеннім наступленнем Чырвонай Арміі ў 1943 годзе, вызваленнем Левабярэжнай Украіны і сталіцы Савецкай Украіны г.Кіева. Новы, завяршальны этап вайны пачынаецца з 1944 года". Вы чамусьці замоўчваеце гістарычны факт, прыведзены аўтарамі падручніка на ст.88. Цытую: "Першы этап рэйкавай вайны праводзіўся ў пачатку жніўня, калі савецкія войскі распачалі контрнаступленне пад Курскам". Дык што? Ліпень-жнівень ці другая палова 1943 г.? Вы, прафесар, самі сабе супярэчыце і блытаеце гістарычныя паняцці "завяршыла карэнны пералом" з паняццем "завяршальны этап вайны". Гэта розныя паняцці!

Паважаны прафесар Я.Новік! Маршал Г.К.Жукаў у сваіх "Воспоминаниях и размышлениях" (М. 1969 г.) аб Курскай бітве пісаў: "Разгром немецко-фашистских войск под Курском имел крупнейшее международное значение и поднял авторитет Советского Союза". І далей: "25 августа я был вызван в Ставку для абсуждения обстановки и дальнейших задач общего наступления советских войск, которое после разгрома немецких войск под Курском развертывалось широким фронтом". А гэта ўжо, паважаны прафесар, пачатак вялікага наступлення.

У сваёй навуковай і выхаваўчай дзейнасці мы павінны кіравацца галоўным маральным прынцыпам, сфармуляваным славутым нямецкім філосафам І.Кантам: "Паводзь сябе так, каб ты заўсёды ставіўся да чалавецтва, і ў сваёй асобе, і ў асобе ўсякага іншага, гэтак жа, як да мэты, і ніколі не ставіўся б да яго толькі як да сродку".

Леанід ГАЎРЫЛКЕВІЧ,
настаўнік гісторыі вышэйшай катэгорыі, настаўнік-эксперыментатар гуманістыкі 1995-1998 гг. Вішнеўскай сярэдняй школы Смаргонскага раёна.

Такая складаная філасофская чытанка

З сярэдзіны 90-х гадоў як настаўнік-эксперыментатар я вёў у школе курс "Гуманістыкі" (цяпер - "Чалавек. Грамадства. Дзяржава"). Нагадаю, што ў 8-11 класах вывучаюцца такія раздзелы курса, як "Мой свет", "Свет людзей", "Свет сацыяльнага дзеяння" і "Чалавек у свеце культуры". На практыцы атрымалася так, што эксперыментам былі ахоплены вучні класаў адной паралелі, а іншыя школьнікі вывучалі курс "Чалавек і грамадства" па расійскіх падручніках (10-11 класы - вучэбны дапаможнік пад рэд. Л.Н.Багалюбавай, А.Ю.Лазебнікавай). Вось ужо трэці навучальны год 8-10 класы вывучаюць новы рэспубліканскі курс.

На жаль, падручнікі з году ў год істотна спазняюцца. Летась падручнікі для 9-х класаў паступілі толькі ў трэцяй чвэрці (!), а сёлета ў гэты ж час для 10-х класаў. Не дзіўна, што многія настаўнікі адмовіліся ад рэспубліканскай праграмы і вядуць курс па расійскіх праграмах і падручніках (я гавару пра шэраг школ Гомеля). Але ж зусім нядаўна Прэзідэнт рэспублікі праводзіў спецыяльную нараду па падручніках, у тым ліку па падручніках для гуманітарных курсаў. Аднак праблема застаецца.

У гэтым навучальным годзе вучні і настаўнікі апынуліся ў яшчэ больш складанай сітуацыі. Я гавару не толькі пра сябе і сваіх вучняў. Упэўнены, з падобнай праблемай сутыкнуліся многія школы. У рэспубліканскім зборніку экзаменацыйных матэрыялаў даюцца білеты па прадмету "Чалавек. Грамадства. Дзяржава" (Беларусь) і па курсу "Чалавек і грамадства" (Расія). Здавалася б, выпускнікі атрымалі магчымасць выбару. Але экзаменацыйны матэрыял, які выходзіць у розных выданнях, арыентуе вучняў толькі на расійскія падручнікі. Але і гэта яшчэ не ўсё!

Сёлета два мае выпускнікі (юнак і дзяўчына) будуць здаваць экзамен па "Чалавеку і грамадству" ў ВНУ (Акадэмія міліцыі ў Мінску і Гомельскі дзяржаўны універсітэт). Дзяўчынка займаецца на падрыхтоўчым аддзяленні. Як вы думаеце, універсітэцкі курс падобны да таго, які вывучаецца на працягу чатырох гадоў у школе? Зусім не падобны! Юнак падрыхтоўчыя курсы не наведвае, але займаецца па дапаможніку для абітурыентаў, выдадзеным у Мінску. Гэты дапаможнік таксама далёкі ад зместу школьнага курса і да таго ж вельмі цяжкі для ўспрымання. Матэрыял у ім выкладаецца навуковай мовай, шмат філасофскіх тэрмінаў. Нават для настаўніка з вышэйшай адукацыяй гэтая філасофская "чытанка" складаная.

Ствараецца ўражанне, што аўтары наогул не пацікавіліся зместам грамадазнаўчага курса, які вывучаюць школьнікі. Няхай гэта будзе ўскладнены варыянт з сучаснай навуковай тэрміналогіяй, але абавязкова даступны, які павінен улічваць тое, што дзеці вывучаюць у школе. Інакш гэта, па сутнасці, будзе новы курс. Які па ліку?

Калісьці ў савецкі час выпускнікі вывучалі курс "Грамадазнаўства". Там пытанні філасофіі (у марксісцкай інтэрпрэтацыі) падаваліся даступна (матэрыялізм і ідэалізм, законы філасофіі, пытанні дыялектыкі і г.д.).

Я хачу спытаць у работнікаў Міністэрства адукацыі, навукоўцаў-аўтараў курсаў для абітурыентаў-2002 года: **дык колькі курсаў па аднаму (!) прадмету трэба вывучаць выпускніку** школы на працягу аднаго навучальнага года? Атрымліваецца, што курс, які вывучаецца ў школе (беларускі), зусім не патрэбны тым вучням, якія збіраюцца паступаць у ВНУ і здаваць уступныя экзамены па "Чалавеку і грамадству". Выкладаць гэтым старшакласнікам асобны (расійскі) курс? А хто і як будзе аплачваць гэтую дадатковую працу настаўнікаў? І нарэшце, дзе гарантыя таго, што школьны курс па "Чалавеку і грамадству", які вывучаецца дадаткова, спатрэбіцца пры паступленні ў ВНУ? Неабходна **уніфікаваць курс па гэтаму прадмету для школы і ВНУ, выдаць адпаведны дапаможнік, каб настаўнік меў магчымасць рыхтаваць свайго выпускніка да паступлення.**

Ёсць яшчэ адзін варыянт: зрабіць адзнаку па прадмету адзінай для школы і ВНУ. Па такому шляху вырашылі пайсці ў Расіі. Можна на экзамен у школу (калі выпускніку трэба будзе на ўступных экзаменах у ВНУ здаваць гэты прадмет) запрашаць работнікаў аддзела адукацыі, вышэйшых навучальных устаноў і г.д. І ніякага ўступнага экзамену! Даведку аб здадзеным экзамене з адзнакай павінен выдаць адпаведны раённы аддзел адукацыі.

Гэта маё ўласнае меркаванне наконт праблем, якія хвалююць настаўніка-практыка. А як да іх ставяцца ў Міністэрстве адукацыі, а таксама навукоўцы і выкладчыкі ВНУ?

Сёння цяжэй за ўсё вучню. Але не намнога лягчэй і яго настаўніку!

Міхаіл КАН,
настаўнік гісторыі вышэйшай катэгорыі Красненскай сярэдняй школы Гомельскага раёна.

Гісторыю не трэба сачыняць

І сёння, на жаль, падручнікі па гісторыі даюць вучням скажонае ўяўленне пра мінулае Беларусі. Вучоны павінен быць аб'ектыўным, педантычным, не дапускаць у сваёй працы неахайнасці і разгільдзяйства.

Пасля жнівеньскага (1991 г.) антысавецкага перавароту адбыліся вельмі сур'ёзныя трансфармацыі ў гістарычнай навуцы. Апрача напрамку сацыялістычнай арыентацыі, які склаўся пры Савецкай уладзе, з'явіўся ў Беларусі антынавуковы буржуазна-нацыяналістычны напрамак з яго антысаветызмам, беларускім нацыяналізмам і русафобіяй.

З пазіцый гэтага антысацыялістычнага напрамку былі напісаны нанава амаль усе падручнікі па гісторыі Беларусі для сярэдняй школы. Яны перавыдаваліся, але да гэтага часу даюць вучням скажонае ўяўленне аб мінулым Беларусі. Такая фальсіфікацыя падзей і фактаў назіраецца ў падручніках для 6, 7, 8, 9, 10 класаў. Праўдзіва напісаны толькі падручнік для 5-га і 11-га класаў.

На сур'ёзныя недахопы падручнікаў па гісторыі Беларусі для сярэдняй школы вельмі пільную ўвагу звярнуў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь А.Р.Лукашэнка. Ён неаднаразова крытыкаваў іх, падкрэсліваючы, што Беларусь дасягнула выдатных поспехаў пры Савецкай уладзе і што нельга адкідваць дасягненні савецкай гістарычнай навукі. Аднак аўтары, рэдактары і былое кіраўніцтва Міністэрства адукацыі працягвалі перавыданні заганных падручнікаў для 6-10 класаў.

Аўтар гэтага артыкула як гісторык-навуковец, як былы настаўнік з сярэдняй і вышэйшай педагагічнай адукацыяй, таксама крытыкаваў фальсіфікатараў гісторыі. Гэта найбольш актыўна адбывалася на пасяджэннях Мінскай навуковай арганізацыі "Гістарычныя веды" Беларускага грамадскага аб'яднання ветэранаў, а таксама ў друкаваных артыкулах і асобных выданнях.

Асаблівую ролю ў крытыцы падручнікаў адыграла навукова-практычная канферэнцыя на тэму "Роля выкладання гісторыі ў патрыятычным і маральным выхаванні навучэнскай моладзі", якая адбылася 14 мая 2001 года. У яе правядзенні прынялі ўдзел сем грамадскіх арганізацый, там прысутнічалі прадстаўнікі Міністэрства адукацыі, Мінгарвыканкама і каля 200 настаўнікаў.

На пачатку канферэнцыі быў заслуханы мой даклад "Два асноўныя напрамкі ў гістарычнай навуцы Рэспублікі Беларусь і іх уплыў на змест падручнікаў па гісторыі Беларусі для агульнаадукацыйнай школы". Тут, а таксама ў іншых дакладах і выступленнях было паказана, што самым заганным дапаможнікам з'яўляецца "Гісторыя Беларусі" для 9 класа. Матэрыялы канферэнцыі былі выдадзены асобнай брашурай.

У студзені 2002 г. у ЦДА адбылася навукова-практычная канферэнцыя, у арганізацыі якой удзельнічалі Міністэрства абароны і Міністэрства адукацыі. Там быў заслуханы і абмеркаваны мой даклад "Падручнікі гісторыі Беларусі і выхаванне патрыятызму". У цэнтры крытыкі даследчыка і ўсіх, хто выступаў, зноў быў дапаможнік па гісторыі Беларусі для 9 класа.

Аднак час ішоў, але крытыка падручнікаў па гісторыі Беларусі не атрымлівала "афіцыйнага" прызнання ў Міністэрстве адукацыі. Таму прагрэсіўная, патрыятычная грамадскасць Рэспублікі Беларусь з вялікім задавальненнем успрыняла, як выдатную падзею, сустрэчу Прэзідэнта нашай краіны 24 красавіка 2002 года з аўтарскімі калектывамі вучэбнай літаратуры па праблемах гісторыі, філалогіі, грамадазнаўства. Звяртаючыся да ўдзельнікаў сустрэчы, Прэздэнт падкрэсліў, што нам не трэба сачыняць новую гісторыю ў залежнасці ад палітычных схільнасцей аўтараў або асобных груповак".

Таму правільна зрабіла "Настаўніцкая газета", калі напярэдадні гэтай сустрэчы, 20 красавіка, апублікавала артыкул прафесара Я.К.Новіка "Без права на памылку", у якім дадзены падрабязна навуковы аналіз карэнных недахопаў вучэбнага дапаможніка "Гісторыя Беларусі" для 9 класа - аўтары У.Н.Сідарцоў, В.М.Фамін, С.В Паноў. Рэцэнзент зрабіў 69 крытычных заўваг са спасылкай на адпаведныя старонкі дапаможніка, паказаўшы, што ён скрозь, ад пачатку да канца, заганны і робіць вялікую шкоду ў выхаванні вучняў.

Цалкам пагаджаючыся з крытычнымі выказваннямі прафесара Я.К.Новіка (толькі ў 34, 65, 68 заўвагах варта было б зрабіць некаторыя ўдакладненні), я хацеў бы дадаткова паведаміць наступнае. Калі прафесар Я.К.Новік зрабіў крытычны агляд дапаможніка па выданню 1997 года, то я яго аналізаваў па другому выданню (1999 г.). Аднак аказалася, што асноўныя заганы дапаможніка (наўмыснае ачарненне калектывізацыі, неразуменне характару палітычных рэпрэсій, скажэнне падзей Вялікай Айчыннай вайны, адмаўленне ў СССР сапраўднага сацыялізму) паўтараюцца ў абодвух выданнях аж да супадзення паасобных старонак. Гэта азначае, што аўтары і "навуковы" рэдактар прафесар М.С.Сташкевіч нават і не збіраюцца мяняць сваіх заганных пазіцый...

Але вось ужо праз два дні пасля публікацыі артыкула прафесара Я.К.Новіка "Настаўніцкая газета" 23 красавіка змясціла "рэцэнзіі" дацэнта Б.М.Іванчука (Гродзенскі дзяржуніверсітэт) і прафесара А.А.Кавалені (БДПУ). На жаль, абодва аўтары памылкова зразумелі ролю рэцэнзентаў падручніка. Яны далі агульную станоўчую ацэнку дапаможніку, нягледзячы на вялізную колькасць памылак, у тым ліку фактаграфічных. Але ж гэта можна рабіць толькі ў дачыненні да манаграфіі (з пэўнымі агаворкамі), калі ў ёй паспяхова вырашаецца не вядомая раней у гістарычнай навуцы праблема. І то ў такіх выпадках фактаграфічныя памылкі рэзка асуджаюцца або, прынамсі, з'едліва высмейваюцца.

У падручніку ж поўнасцю выключаецца права на фактаграфічныя памылкі. Вучні павінны цвёрда запамінаць толькі дакладна ўстаноўленыя факты. Неразуменне гэтага яскрава паказаў дацэнт Б.М.Іванчук, калі стаў весці размову пра "чытача" дапаможніка, забываючы, што гэта вучань, а не адукаваны дарослы чытач, які шукае ў даведніках абвяржэнне аўтарскай фактаграфічнай хлусні.

А прафесар А.А.Каваленя нават пачаў спачуваць аўтарам дапаможніка, якім "пасля распаду СССР" (гэта быў развал СССР. - А.З.) "востра неставала неабходнага факталагічнага (?) матэрыялу..." Працягваючы думку прафесара, А.А.Кавалені, я вымушаны дадаць: вось аўтары дапаможніка і ўзяліся "выдумляць новыя", "не існуючыя факты", быццам Я.М.Свярдлоў быў старшынёй Урада РСФСР (с. 26 - тут і далей па выданню 1999 года), быццам лётчык В.В.Талаліхін паходзіў з Беларусі (с. 76), быццам балгарка Л.Карастаянава - Герой Савецкага Саюза і г.д., і да т.п.

Дык дзе ж тут задавальненне інтарэсаў вучняў, іх бацькоў, патрэб дзяржавы? Вучоны павінен быць аб'ектыўным, педантычным, не дапускаць у сваёй працы неахайнасці і разгільдзяйства.

І вось такому здзеку над дапаможнікам па гісторыі Беларусі для 9 класа рэцэнзенты дацэнт Б.М.Іванчук і прафесар А.А.Каваленя даюць станоўчую ацэнку, ды яшчэ рэкамендуюць як "арыенцір для іншых". Але мы павінны аберагаць гістарычную навуку ад такіх арыенціраў.

Аднак аб несур'ёзнасці рэцэнзентаў сведчыць яшчэ і тое, што яны самі ў сваіх артыкулах дапусцілі памылкі і нават фактаграфічныя. Так, дацэнт Б.М.Іванчук павёў гаворку пра нейкае "парушэнне" (?) вытворчых адносін у савецкія часы. А прафесар А.А.Каваленя дапусціў недакладнасць у вызначэнні агульнай колькасці ўдзельнікаў узрослай барацьбы супраць фашысцкіх акупантаў у іх тыле. Ён назваў 374 тысячы партызан, але "забыўся" пра 70 тысяч падпольшчыкаў, ды прыплюсаваў 400 тысяч чалавек партызанскіх рэзерваў. Але ж з іх 150 тысяч уступілі ў партызанскія фарміраванні і трапілі ў партызанскую статыстыку (374 тысячы чалавек). З партызанскіх рэзерваў можна плюсаваць у агульную суму ўдзельнікаў узброенай барацьбы толькі 250 тысяч чалавек. Такім чынам агульная сума ўдзельнікаў узброенай барацьбы атрымліваецца з наступных складаемых: 374+70+250= 694 тысячы чалавек.

Мы з прафесарам А.А.Каваленем некалькі месяцаў таму назад удзельнічалі ў падрыхтоўцы калектыўнай брашуры, дзе ёсць усе гэтыя лічбы. Таму іх ігнараванне яшчэ раз сведчыць аб несур'ёзных адносінах да рэцэнзаванага згаданага дапаможніка для 9 класа.

Такім чынам, рэцэнзенты дацэнт Б.М.Іванчук і прафесар А.А.Каваленя сваім услаўленнем фальсіфікатараў абсалютна не абверглі добрасумленную крытыку, якую прафесар Я.К.Новік выказаў у дачыненні да дапаможніка для 9 класа.

Рэальныя факты сведчаць аб тым, што аўтары і рэдактар дапаможніка "Гісторыя Беларусі" для 9 класа не хочуць пакідаць сваіх заганных пазіцый. Таму яны не здольны напісаць аб'ектыўны падручнік. Гэтую адказную задачу зможа выканаць толькі зусім новы, добрасумленны аўтарскі калектыў.

Адам ЗАЛЕСКІ,
акадэмік Міжнароднай Славянскай Акадэміі, доктар гістарычных навук, прафесар, старшыня Рэспубліканскай арганізацыі "Гістарычныя веды" Беларускага грамадскага аб'яднання ветэранаў.

Моц улады духоўнай і свецкай

Пётр Магіла

Канец XVI - першая палова XVII ст., як сцвярджаюць гісторыкі, перыяд "залатога веку" аб'яднанай дзяржавы ВКЛ і Каралеўства Польскага, быў для народаў гэтай дзяржавы вельмі няпростым і пакутлівым. Шматлікія памылкі дзяржаўна-культурных і рэлігійных уній, пра што папярэджваў у свой час Пётр Скарга, сталі асабліва відавочнымі.

Светачам веры, які вывеў духоўнае жыццё дзяржавы з перыяду зацяглага заняпаду і антынамічных катаклізмаў, стаў сын малдаўскага гаспадара (караля-князя) Сімяона, прадстаўніка беларуска-польска-малдаўскага адгалінавання дынастыі, ваявода, а пазней мітрапаліт Пётр Магіла. Адзначым, што пасля таго, як туркі пазбавілі род Магілаў гаспадарства, нягледзячы нават на захады князёў Карэцкіх, Вішнявецкіх, Стэфана Патоцкага, сваякоў роду па малжонках, у канцы XVI ст. усё ж пры дапамозе выспаведніка Нікіфара Экзарха і гетмана Яна Замойскага Герамія Магіла стаў гаспадаром малдоўскім, яму наследавалі кіраванне дзяржавай брат Сімяон, потым сын Канстанцін. Пётр Магіла вучыўся ў Парыжы, служыў на вайсковай службе ў Кароне і Княстве, а ў 1632 г. прыняў манаскі пострыг у Кіева-Пячэрскай лаўры (яму не было і 30 гадоў). Пасля адыходу пячэрскага архімандрыта Захарыі Капысценскага яго абіраюць ігуменам лаўры, а пасля канвакацыйнага сейма 1632 г. у сувязі з адыходам караля Жыгімонта III у 1633 г. Пятра Магілу абіраюць мітрапалітам.

Пётр Магіла ўзвышаўся ў праваслаўнай царкве ВКЛ і Рэчы Паспалітай як чалавек вяльможны ("ваяводзіч зямель малдаўскіх"), настаяцель стаўрапігальнай лаўры, г.зн. які падпарадкоўваўся толькі Усяленскаму патрыярху, займаў сярод усходнеславянскіх архіерэяў самае ганаровае і незалежнае становішча, іменаваўся ў духоўным запавеце мітрапалітам Іова "вялікім архімандрытам".

Рысы магутнай і ўсеахопнай экспансіі, якія набывае беларускі ўплыў у сваю другую, сапраўдную фазу росквіту, у часы беларуска-ўкраінскай этнічнай еднасці, выявіліся ў шматлікіх казаннях. У прыватнасці, у надрукаваным 4 сакавіка 1632 г. пад назваю "Крыж Збаўцы Хрыста і кожнага чалавека" з нагоды адхілення ад праваслаўя прадстаўніка знакамітага пабожнага беларуска-ўкраінскага роду Ерамії Корбута Вішнявецкага, на землях якога знаходзіліся Густынскі, Лядзінскі і Мгарскі манастыры. У адпаведнасці з просьбамі уніяцкага мітрапаліта Руцкага гэты магнат нават збіраўся выгнаць са сваіх зямель мітрапаліта Ісаію Капінскага. Дарэчы, маці Пятра Магілы даводзілася гэтаму князю стрыечнай сястрою. У дадатку да пропаведзі (ад 1 чэрвеня) свяціцель Пётр Магіла піша: "Калі я гляджу на кляйноты прасветлай вашай княжацкай міласці, бачу там Крыж Хрыстовы, праз веру праваслаўнай Царквы апостальскай кафалічнай на Усходзе ўфундаванай. У веры гэтай ад Дзімітрыя Карыбута і сына яго Карыбута Дзімітрыевіча, караля чэшскага, брата Ягела, караля польскага, і Вітаўта, князя літоўскага, усе продкі Вашага дома знаходзіліся і сукладалі яе грунт. Спадзяюся, што праваслаўная Царква знойдзе апору і ў асобе Вашай міласці. Прашу і малю, каб Вашая княжацкая міласць самі знаходзіліся ў бацькоўскай веры і падданых сваіх імкнуліся ўтрымліваць у ёй, памятаючы навуку таго знакамітага мужа, які казаў, што няхай ніводзін князь не зменіць бацькоўскую веру на іншую..."

Светачам веры, які вывеў духоўнае жыццё дзяржавы з перыяду зацяглага заняпаду і антынамічных катаклізмаў, стаў сын малдаўскага гаспадара (караля-князя) Сімяона, прадстаўніка беларуска-польска-малдаўскага адгалінавання дынастыі, ваявода, а пазней мітрапаліт Пётр Магіла.

На пачатку 1683 г. Пётр Магіла быў благаслаўёны канстанцінопальскім патрыярхам Кірылам Лукарысам на мітраполію. Ерамія Цісарэўскі, старэйшы з праваслаўных епіскапаў, адзіны, хто захаваў сваю кафедру, экзарх Канстанцінопальскага патрыярха высвячае архімандрыта пячэрскага Пятра ў мітрапаліта Кіеўскага і Літоўскага. У "Анфалагіёне, сірэч малітвах і павучэннях, карысных для душы і навучання спудзеяў і ўсіх дабрапамысных малітоўнікаў" (1636) Пётр Магіла выкладае і асноўны змест сваёй шырокай асветніцка-педагагічнай дзейнасці па стварэнні духоўных вучылішчаў: "Я б таксама жадаў, каб у школах не толькі выкладаліся вышэйшыя навукі, але яшчэ больш і вышэй сеялася і ўкаранялася ў сэрцах вашых дабрапамыснасць, без якой усякая мудрасць справядліва імянуецца глупствам перад Богам. Я сам вырашыў нібыта для адпачынку ад іншай каждадзённай працы і клопатаў узяць на сябе абавязак, каб у час вясны вашага дзіцячага і юнацкага ўзросту сабраць на лугах боганатхнёных царкоўных навук і Св. Пісанняў ... кветкі дабрапамысных роздумаў і заміланых малітваў, - усім вучням кіеўскіх брацкіх школ... - у знак бацькоўскай любові".

Пётр Магіла асабліва клапаціўся аб узмацненні манастыроў у Мінску, Слуцку, Брэсце інакамі Кіева-Пячэрскай лаўры.

Мітрапаліт Пётр быў не толькі светачам веры, але і рупліўцам Слова Божага ў сэрцах суайчыннікаў.

Пяру свяціцеля Пятра належаць, акрамя вышэйзгаданых твораў, "Еўхалагіён, ці Трэбнік" (1646), "Служэбнік" (1639, разам з Т.Зёмкам), "Ліфаса, альбо Камень" (Кракаў, 1642, Кіеў, 1644) і творы экзэгетыка-катэхізатарскага характару ("Катэхізіс", Кіеў, 1640 і інш.). У славутым "Ліфасе" мітрапаліт Пётр сумуе аб велічы Супрасльскага, Лаўрышаўскага, Наваградскага, Ануфрыеўскага (Яблачынскага), Пустыньскага (Мсціслаўскага), Мяжырыцкага, Куцеінскага і іншых манастыроў. Ягонае "сэрца слёзна крывавіць" ад таго, што на месцы віленскай царквы Параскевы Пятніцы (імем якой пасля Збаўцы Хрыста прысягалі ў ВКЛ) - дом сораму, а мінская царква нараджэння Хрыстовага ператтворана ў татарскую мячэць.

Адраджэнне бацькоўскай веры мітрапаліт пачаў са стварэння рэлігійна-асветніцкага асяродку з лепшых вучняў брацкага львоўскага вучылішча, якіх накіроўваў для атрымання ўсебаковай вышэйшай адукацыі ў лепшыя акадэміі і універсітэты Еўропы. З іх кагорты і выйшлі выкладчыкі знакамітай Кіеўскай Калегіі, пазнейшай славутай Кіева-Магілянскай Духоўнай Акадэміі. Пасля царкоўнага сабору па ўсталяванні, легалізацыі і аднаўленні царкоўнай іерархіі, прызнанай ужо ўладамі, упарадкаванні стаўрапігіі брацтваў (1640), як слынны духоўны пісьменнік і рэфарматар сістэмы адукацыі ў ВКЛ і Рэчы Паспалітай, Пётр Магіла прапануе аказаць дапамогу аднаканфесійнаму расійскаму цару Міхаілу Фёдаравічу, каб брацтвы і беларускіх і ўкраінскіх земляў "дзеці баярскіх і простага сана людзей грамату грэчаскай і славянскай вучылі". Такім чынам, наступная хваля духоўнага Адраджэння прыпадае на эпоху дзейнасці св.мітрапаліта Пятра Магілы і яго паслядоўнікаў.

І калі патрыярх Маскоўскі і Усяе Русі Нікан вырашыў правесці выпраўленне богаслужбовых кніг, то духоўныя і свецкія ўлады Масковіі прасілі накіраваць у суседнюю праваслаўную дзяржаву вучоных манахаў з земляў ВКЛ. Па рашэнні мітрапаліта ад'язджаюць дзве групы перакладчыкаў, у складзе якіх былі Епіфаній Славянецкі (ён узначаліў грэка-лацінскую школу ў Чудавым манастыры) і выдатны вучоны, паэт, драматург і гамілет Сімяон Полацкі (ён у 1665 г. узначаліў школу ў Заіканаспаскім манастыры), аўтар перакладаў на польска-старабеларуска-царкоўнаславянскага слоўніка, стваранага для абслугоўвання перакладу новага перакладу Бібліі. Значым, ... на расійскую культуру беларускіх асветнікаў мецам, што лёг у падмурак сучаснай моўнай і рэлігійна-культурнай традыцыі, і яго некаторыя даследчыкі называюць III паўднёваславянскім і II беларускім уплывам. Навакт у творах старабрадчай паэзіі прысутнічалі старабеларускія лацінамоўныя граматычныя нормы. Фактычна I і II беларускія ўплывы выразілі з цеснай узаемадзеяннем з усходнеславянскай духоўнай традыцыяй, элементамі паўднёваславянскіх уплываў.

Алена ЯСКЕВІЧ.

"З зычливости ку моей отчизне"

Васіль Цяпінскі

З далёкага XVI стагоддзя гучыць ягоны заклік да нашага сумлення - заклік патрыёта - прысвяціць сябе Бацькаўшчыне. Ён не здзяйсняў вялікіх спраў, якія занесілі б у хронікі, ён не вяршыў лёсам краін і народаў. Слаўны той, хто са зброяй бараніць родную зямлю ад ворага, і слаўны той, хто свой талент аддае ёй на пажытак і патрэбу. Васіль Цяпінскі быў і рыцарам, і асветнікам. Ён з тых, для каго Айчына - гэта жыццё, "если она до конца згинет, з нею згинуть".

Просты шляхціц Васіль Цяпінскі выконваў свой шляхецкі абавязак "войну служити". У перапісе войска Вялікага княства Літоўскага за 1567 год ёсць узгадка і пра яго. "Товарыш Василей Тяпин на шесть кони. На нем панцер, шишак, шабля, гаркабуз, кончер, секира, под ним дрыкгант сив". Служыў Цяпінскі афіцэрам у коннай роце аршанскага старосты Філона Кміты-Чарнабыльскага. Смелы, мужны воін Кміта-Чарнабыльскі славіўся арыгінальным талентам літаратара і, канешне, паўплываў на маладога Цяпінскага.

Увогуле Цяпінскаму пашчасціла на добрыя знаёмствы. Ведаў ён падканцлера Астафія Валовіча, чалавека высокаадукаванага і разумнага. Сябраваў з мысліцелем Сымонам Будным. Так што нічога дзіўнага не адбылося, калі воін стаў асветнікам.

Відушчае сэрца патрыёта адчувала новую бяду. На Беларусь насоўвалася культурная і духоўная цямрэча. Тыя, хто называліся пастырамі народа, не няслі яму святло, не адкрывалі "школы ку науце". Многія з паноў і шляхты занядбалі "народе езыка своего славного". Духоўнае здзічэнне люду паспалітага, культурная асіміляцыя вяльможнага панства была куды небяспечней за варожае нашэсце. І трэба было ратаваць край ад цемры невуцтва, ад здрады роднай культуры і мове. І фронт гэтай барацьбы пралёг праз сэрцы і душы людзей. Тут шабляй не пасячэш.

Знаёмства Цяпінскага з Сымонам Будным у поўнай ступені прадвырашыла яго жыццёвы шлях. Для вайсковага афіцэра, які агрубеў душой на вайне, філосаф і мысліцель стаў настаўнікам і сябрам. Разам яны заняліся асветай народа. Цяпінскі пераклаў Евангелле на беларускую мову і каля 1570 года выдаў яго ў сваёй друкарні. У прадмове (па нейкіх прычынах яна не ўвайшла ў кнігу) Цяпінскі пісаў, што ён "яко сприязливый, простый и щирий, правдиве, верне, а отвористе, з зычливости ку моей отчизне, - ... з убогое своее маетности народу моему услугую".

Збіраўся Цяпінскі выдаць і Катэхізіс, які ён напісаў на беларускай мове. Невядома, што перашкодзіла гэтаму. Чаму спыніўся яго друкарскі станок? Пэўна, не хапіла Цяпінскаму "маетнасці". Сам прызнаваўся, што "тяжкие дороги для друку". А усё ж ён дзейна ўдзельнічае ў духоўным жыцці грамадства. Сымон Будны ўзгадваў, што ў 1567 годзе ў "доме брата мілага Васіля Цяпінскага" праходзіў сінод сацыянаў. Пазней, у 1578 годзе, Цяпінскі абараняў на сінодзе ў Лоску погляды Буднага, пра што той і гаварыў: "Адазваўся адзін шляхціц, а затым і іншыя, што ўрад мяча не супярэчыць евангельскай навуцы, а таксама як трыманне маёнткаў, удзел у войнах, "прававанне" і г.д. Спрачаліся з ім польскія браты, ды ўжо вечар быў, супакоіліся. Назаўтра пры сваё раз'ехаліся.

Васіль Цяпінскі мог зрабіць шмат "народу своему рускому", ды і зрабіў нямала, але... Гэтае фатальнае "але"! Колькі светлых памкненняў разбівалася аб гэтае "але".

Не кожнаму дадзена стаць вялікім, а вялікае чыніцца простымі людзьмі, імёны якіх не трапляюць у аналы гісторыі. Просты беларус шляхціц Васіль Цяпінскі праўдзіва і зычліва ўслугаваў свайму народу і Айчыне - дзейсна вялікую справу.

Доўгі час нічога не было вядома пра смерць Васіля Цяпінскага. І вось у 1991 годзе адкрылася адна з таямніц нашай гісторыі. У архівах былі знойдзены дакументы, якія паведамлялі пра смерць Васіля Цяпінскага ад рук сваіх родзічаў - Івана і Васіля Цяпінскіх. Нейкі злавесны сімвал ёсць у гэтай смерці асветніка. Колькі секлі галін і галінак на дрэве беларускай культуры бязлітаснай рукой выродкаў і чужынцаў?

ВАСИЛЬ ТЯПИНСКИЙ

Вітаўт ЧАРОПКА.

"Златоуст, паче всех воссиявший нам на Руси..."

Свяціцель Кірыла Тураўскі

Школу айчыннай гімнаграфіі і красамоўства заснаваў Кірыла Тураўскі (1130(?)-1182 (?), якога яшчэ пры жыцці называлі "Златоустом, паче всех воссиявшим нам на Руси". Выхадзец з вяльможнага роду, св. Кірыла правёў жыццё ў надзвычай суровым манаскім подзвігу, пазней прыняў найвыпрабавальнае для фізічных і духоўных сіл стоўпніцтва, як іерарх з вогненнай рэўнасцю здзяйсняў вялікае пастырскае служэнне, знаходзіўся ў шырокіх зносінах з праваслаўным светам, як мяркуюць, высокую школу багаслоўя і красамоўства пераняў ад вучоных грэкаў. Час данёс толькі частку яго велічнай спадчыны, 8 "слоў", або павучанняў, Прытчу пра душу і цела (пра сляпца і храмца). Аповесць пра бяспечнага цара і яго мудрага саветніка, казанне пра чарнарызскі чын, Канон і сціхіры на Успенне роўнаапостальнай Вольгі, Канон малебны, пакаяльны, больш за паўсотні малітваў, духоўныя вершы-псалмоды.

Здзіўляе яго найдасканалае валоданне старaславянскай моваю з глыбінным пранікненнем у фанетыка-марфолага-сінтаксічны лад і прасодыю яе маўлення, яго смелая свабода ў моватворчасці, экспрэсіі, афарыстычнай гнуткасці выказвання зместу. Дакладней сказаць, ён разам з нямногімі па тым часе кніжнікамі, Нестарам-летапісцам, мітрапалітам Іларыёнам, Яраславам Мудрым і інш., распрацоўваў, кадыфікаваў яшчэ ў даэразмаўскім чытанні той абагульнены варыянт старaславянскай мовы, які прыняты пазней за богаслужбова-літургічны канон ва ўсіх славянаправаслаўных цэрквах.

Каноны, прытчы, асабліва малітвы св. Кірыла, прызначаныя для гадавога кола царкоўнага богаслужэння, вельмі павучальныя і для кожнага чытача як вопыт манаскай школы вышэйшага духоўнага ўдасканалення, і для тых, хто даспеў да неабходнасці нямарнага праходжання свайго шляху і дзён зямных. Апрача агульнацаркоўнага значэння, асаблівасць яго твораў у тым, што яны вельмі асабістыя, уласна гэта сведчанні ступеняў яго манаскага подзвігу, затворніка, ісіхаста, стоўпніка, іерарха, прага яго палымянага духу да анёльскай дасканаласці. Невыпадкова ён і выносіць у назву сваё імя, каб засведчыць ім сваю асабістую "Кірылаву" малітву.

Таму яны такія пераканаўча-кранальныя як экзістэнцыяльная біяграфія адной душы, як шлях да ачышчэння, гэтае скідванне пакроваў страсных прыхільнасцей да зямной прыроды і ўзыходжанне на духоўныя паверхі, каб жыхарстваваць у свеце сонцазорным. На гэтым крамяністым шляху суцэльны пакаяльны плач аб сваёй недасканаласці як адзіна магчымы на зямлі жывых для сцяжання святасці. Багатае Кірылава малітваслоўе ў нечым тыпалагічна роднаснае сусветнавядомай "Кнізе скрушных песняпеваў" армянскага манаха Грыгора Нарыкацы (951-1003).

Цяжкое гэтае расчытванне лапідарнай старaславянскай вязі ў стылі "пляцення славес" спадчыны св. Кірыла, але яно ўдзячна адорыць кожнага вялікай навукай духоўнага спазнання чалавека, пераадолення безданяў падзення на пакутлівых сцезях да сусветнага ўзыходжання, увахоҗання ў Вечнасць.

Уражвае гэтае экзістэнцыяванне "ўнутранага чалавека", "паток свядомасці" ў "Молитве в понедельник по утрени":

"...Да прозрю внутреннима очима и еще тме сущи греховней одержащей мя, в ней преходят вся дни живота моего, ... зело бо превзыдоша беззакония моя на главу мою, яко бремя тяжкое отяготеша на мне, бо помяну мимошедшее время живота моего, убо преступника себе свем... и боюся, егда каго огонь сошед с небеси и сожжет мя, или преисподняя пропасть жива пожрет мя ...Дивлюся бо ся себе како крадом есмь греховыми похотьми обретаются в делах, их же ненавижю, и подобная мысляй лишаются благодати Божия, ожидающего моего спасения. Увы мне, како не имею тверда онования покаянию! Да кто даст очима моим слёзы, да плачю к милостевому Господу, да послет милость Свою и исторгнет мя от моря житейского, волнующася волнами, в них же погружаем".

Вялікі "тружайнік" духу, св. Кірыл вышэйшым узорам гімнаграфіі меў перад Сабой псалмапеўца Давіда, ва ўсім наследаваў біблейскі лад думкі, яго боганатхнёныя вобразы і экспрэсію: "Ей Господи Боже мой! //кровь Твоя цена души моея//; да внидет пред Тя молитва моя; //по словеси Твоему избави мя!// Помяни, яко перст есмь; //измерен ми есть живот// и положе на лета, изочтени же месяцы!// И в преполовении дней моих не погуби мене, //да не возвращуся з землю тмы вечнна, //идеже нест света, ни жизни человеком".

Пазначаныя намі ў "Малитве в понедельник по часах" інтанацыйныя сінтагмы-колаы выяўляюць у празаічных перыядах нашага гімнографа ўзорна вытрыманую вымаўляльную і амаль графічную складовую ізахроннасць, рытмічную ўпарадкаванасць, якая свабодна кладзецца на лад літургічнай псалмодыі.

Цыкл прытчаў св. Кірыла яскрава паказвае, што беларуская і ў цэлым усходнеславянская школа экзэгетыкі складваліся ў падкрэслена алегарычным напрамку, які ўзыходзіць да раннехрысціянскіх яе ўзораў ("Страматы" Клімента Александрыйскага і інш.). Сімвалічнае талкаванне - умельства найвышэйшае, боганатхнёнае, з мноства спроб яго застаюцца ў часе толькі нешматлікія жамчужыны патрыстыкі. Таму і прыдатны для яго жанр прытчы - мастацтва адказнае. Уласна біблейская прытча, шматслойнае змястоўнае ўтварэнне, утрымлівае ў сабе касмічныя бездані іншасказальных прыпадабненняў і так альбо інакш звязана з усёй правобразнай сістэмай Бібліі. Як выяўляецца напавер, гэта нават не жанр, а тып, характар алегарычнага бачання сусвету ў яго суцэльным крэацыйным разгортванні, дзе ўнівербальнымі правобразамі-сімваламі выступаюць не толькі падзеі гісторыі (спакушэнне праайцоў Дрэвам пазнання дабра і зла, кара Божая катаклізмам Сусветнага патопу, спаленне нябесным агнём за распусту Садома і Гаморы), але і касмагонія (Шэсць дзён тварэння), геалогія, лесвіца біялагічных ведаў, яўгеніка народаў паводле Біблейскай этнаграфічнай Табліцы.

Усюдыісныя даследчыкі пад уплывам некалі моднай абавязковай тэорыі вандроўных сюжэтаў спрабавалі арыгінальныя творы Кірыла Тураўскага ўзвесці таксама да нейкіх старажытных прататыпаў: прытчу пра душу і цела да "Гутаркі імператара Антаніна з равінам" з Вавілонскага Талмуда, казанне пра чарнарызчы чын звязаць з "Аповесцю пра Варлаама і Іасафа" ці нейкай гебрайскай краніцай, слова пра расслабленага з "Шасцідневам" Іаана, экзарха Балгарскага, хоць новазапаветны змест іх, глыбінна перайначанае хрысціянскае светабачанне паказваюць на штучнасць адшукання ім гебрайскіх ці якіх іншых старажытных аналагаў. Даследчыкі ў даным выпадку зусім даслоўна ўспрынялі сціплыя прызнанні старажытнага кніжніка, які трымаўся святаайцоўскіх правіл умалення асабістых заслуг у пісанні: "Усё гэта я выклаў па сваім одуме, але па святых кнігах. І гэта не слова маё, а толькі гутарка, бо я не такі настаўнік, як тыя царкоўныя мужы"...

Арыгінальная шматступенная сюжэтная пабудова (прытча ў прытчы), цалкам самастойная экзегеза твораў беларускага багаслова выяўляюць адзіную крыніцу яго прытчавых аповесцяў - Слова Божае, старазапаветныя і евангельскія вобразы, падзеі, прытчы ў свабодным, але ва ўсім глыбока змястоўным выкладанні ўтвараюць дзівосную амальгаму Кірылавага багаслоўя, сюжэтна-вобразную прастору яго алегарычных твораў. Можна нават сказаць, што ўсе тры яго прытчааповесці - феерыі, хоць і напісаныя з рознай нагоды, царкоўных нестраенняў у яго бытнасць, утвараюць своеасаблівае адзінства - як і ў яго малітвах - усё аб тых жа найпакутлівых і крамяністых шляхах збаўлення-ўзыходжання зямной душы. Толькі ў прытчах ужо іншы ўзровень - разважання, чаму і выбрана гэтая ўскладненая філасофская форма. Дарэчы, калі гаварыць пра нейкія даследаванні, дык прытчавы трыпціх нашага суайчынніка можна было б зблізіць з рэдкасным трактатам раннехрысціянскага антраполага Немезія Эмескага "Аб прыродзе чалавека" (др. пал. V - пач. VI ст.), хоць малаверагодна яго даступнасць усходнеславянскай кніжнасці тае пары.

Уводзіны (паводле рытарычнай тэрміналогіі - эксордум) твора пра душу і цела, ці пра сляпца і храмца, складае варыяцыя евангельскай прытчы аб чалавеку, які, адшукаўшы жамчужыну (па аўтарскім выразе "скарб вечнага жыцця" - Слова Божае), усё працуе, каб купіць поле тое і аддаваць сваю працу і дні на дасягненне Царства Нябеснага.

Цэнтральную частку ўяўляе, думаецца, заканамернае экзегетычнае разгортванне прытчы пра вінаграднік, які пасадзіў дамавіты чалавек, агарадзіў яго плотам з варотамі, пакінуўшы адчыненым уваход, а для аховы паставіў храмца і сляпца. Евангельскі сюжэт пра Бога-вінаградара, што дараваў зямлю - свой ветраград запаветны чалавекам, якія ўявілі сябе самастойнымі гаспадарамі, слугі слуг Гасподскіх - прарокаў прагналі, а Сына яго адзінароднага забілі, - у св. Кірыла перанесены на чалавека як храм Божы, вінаграднік у мініяцюры, каб на незлучальным зрошчэнні цела і душы даследаваць найскладаную дыялектыку "ўнутранага чалавека", шлях яго падзенняў і ўзыходжанняў. Гэтая экзегетычная задача прадвызначана таксама ў Слове Божым, што яно вастрэй мяча двухбакова-вострага, "працінае да раздзялення душы і духа, суставаў і мазгоў, судзіць памысленні і намеры сардэчныя" (Яўр. 4, 12).

І ўся драма разыгрываецца паміж храмцом-целам чалавека і сляпцом - душою яго, якія абкрадаюць храм Божы ў чалавеку, яго вобраз і падабенства Божае, звальваючы віну на слабасць адзін другога.

У заключэнні (канклюзіі) аб'ядноўваюцца евангельскае і аўтарскае (адгалінаванае) талкаванне прытчы аб вінаградніку. Паколькі асноўнае поле бітвы дабра і зла - душа і плоць чалавечая, і ад пераступлення імі закону і запаведзяў Гасподніх зыходзяць усе злыбеды зямлі, бласлаўёнага вінаградніка Божага.

Наступная аповесць пра беларысца-чалавека і пра манаства з яе таксама шматступенным прытчавым сюжэтам на іншасказальных вобразах бяспечнага цара і яго мудрага саветніка паглыбляе спасціжэнне непасціжнага - унутранага царства чалавека, дзе цела - горад, пачуццёвыя органы - людзі, цар - галава, розум, у валоданні якога ўсё цела і якім ён патворствуе, пакуль не здарыцца вялікае хваляванне ў горадзе-чалавеку - хвароба, патоп, мор, зло ад улады.

І тады, паводле сюжэту прытчы, саветнікі прыводзяць цара да вялікай гары, на якой з акенца пячоры ззяе светлая зара.

Гэта дамінантная кульмінацыя прытчы і асабістых жыццёва-філасофскіх шуканняў свяціцеля. Жыццё чалавецтва ў богададзеным вертаградзе зямным і сам чалавек як храм, вобраз і падабенства Божае, калі ён агароджаны і нясомы маральным законам з мудрымі запаветамі, вянчае гара чалавечага выратавання манастыр, адкуль зыходзіць святло сонцазорнае. У прытчах гэты лейтматыў вар'іруецца, падкрэсліваецца, выносіцца ў абагульненне: жыццё манаскае, узнятае з прыроднага, спажывецкага заснавання да ангельскага стану насельнікаў звышніх светаў, ззяе цудамі "паче мирское власти", таму "мірьскыя вельможи свою поклоняють мнихом главу, яко Божиим угодником достойную въздающе честь".

Вобраз пачатку пачаткаў, які спрамяняе на зямное жыццё жыватворнае святло, прываблівае многіх мастакоў. У вядомай карціне М.Чурлёніса "Казка каралёў" - гэта вёска ў мініяцюры, якая ззяе каштоўным каменем у руках уладык, што пасхілялі да яе свае кароны.

Але існыя сімвал і крыніца сонцазорнага святла, перад якім схіляе голаў чалавецтва, паводле вобразнай сістэмы іншасказанняў беларускага экзегета - гэта ўжо на зямлі святаноснае жыццё бяссрэбранікаў, малітоўнікаў за ўвесь сусвет, гатовых абняць яго сваёй любасцю і апекай.

Пафас прытчы пра беларысца ва ўсім збліжаецца з кнігай Эклезіяста: жыццё спажывецкае - марнасць з марнасцяў, калі яно не ўзвышаецца на паверхі духу. Экзістэнцыяльнай навукай ужо адкрыта як закон, што з лянотнага, раслiннага існавання чалавека выводзяць выпрабаванні і хвароба, нягоды, памяць аб смерці, калі раскрываюцца іншыя сусветныя перспектывы прызначэння чалавечага, для чаго ён закліканы ў выпрабавальную зямную юдоль.

У прытчы запамінальны гэты вобраз прыпадабнення цара-чалавека падчас мітрэнгі ў горадзе да акенца ў гэтыя вышэйшыя духоўныя светы. Пад гэткім высокім сімвалам вырашаецца тэадыцэя ў прытчы, паводле якой набывае асаблівае апраўданне і сэнс пакут, нягод, смерці як вышэйшых пікаў нашага выпрабоўнага праходжання па зямлі.

"Слова пра расслабленага", якое ў нейкім сэнсе завяршае тэму зямнога выратавання чалавека і падрыхтавання яго для жыхарства ў Вечнасці праз з'яўленне Бога на зямлю ў Іпастасі Сына Свайго Адзінароднага, належыць аднесці да асаблівых экзегетычных адкрыццяў св.Кірыла. Па экзэгетычнай ёмістасці яе можна, бадай, параўнаць з "Пасланнем да Фамы" Клімента Смаляціча, яго надзвычай смелых прадбачанняў у бясконцых момантах старазапаветнай гісторыі правобразаў эры новазапаветнай, хрысціянскай. У эпізодзе ацалення Хрыстом спаралізаванага ля авечай купальні, што 38 гадоў чакаў ля яе цалення, бо не было каму яго першым акунуць у асвечаную анёламі ваду, беларускі экзегет адкрывае глыбінна сімвалічны сэнс Хрыстовай дзеі. Яе ўжо ўсім нутром прадчуваў спакутаваны Іоў: "Я ведаю, Збаўца мой жывы" (Іоў 19, 25). І вось у ацаленні Хрыстом спаралізаванага ля авечай купальні св.Кірыл угледжвае сусветную перамену, калі Сваёй хроснай смерцю Сын Божы стаўся Збавіцелем, Выратавальнікам усяго роду чалавечага. Беларускі экзегет у творы словамі Ісуса Хрыста ўразумляе ацэленага: "Чаму кажаш: Чалавека не маю. Я дзеля цябе чалавекам стаў, шчодрым і літасцівым, не парушыўшы пры гэтым зароку майго ўчалавечання! Чуў бо ты прарока, што кажа: "Як немаўля народзіцца Сын Вышняга і дадзены будзе нам, і хваробу нашу і немачы панясе. Дзеля цябе пакінуў скіпетр горняга валадарства, тут абходжу, ніжэйшым служу, бо не дзеля таго прыйшоў, каб мне паслужылі, але каб самому паслужыць.

Дзеля цябе я, бесцялесны, у плоць увасобіўся, каб усе цялесныя і душэўныя немачы ацаліць.

Дзеля цябе, я, нябачны анёльскім сілам, з'явіўся ўсім людзям, бо не хачу пакінуць вобраз мой у тленні ляжачым, але хачу выратаваць і ў розум сапраўдны прывесці.

Ты кажаш: чалавека не маю!

Я стаўся чалавекам, каб чалавека Богам зрабіць, бо сказана: "Багамі і Сынамі Вышняга будуць усе".

І хто іншы адданей мяне служыць табе? Табе ўсіх істот ва ўслужэнне стварыў. Неба і зямля табе служаць: тое вільгаццю, а гэта ўраджаем. Дзеля цябе сонца свеціць і грэе, а поўня з зорамі ноч асвячае. Дзеля цябе аблокі дажджом зямлю напаяюць, і зямля ў службу табе ўзрошчвае ўсялякую траву сяменную і дрэва пладавітае! Дзеля цябе рэкі прыносяць рыбу, а пустыні насычаюць звяроў. Ты кажаш: чалавека не маю!

А хто адданейшы за мяне чалавек? Бо не парушыў я зароку ўчалавечання майго. Як я кляўся Аўрааму, кажучы: "Блаславяцца народы ад семені твайго, у Ісааку ж будзе племя тваё, і ўвасобіўшыся ў ім, я адмяню абразанне і замяню яго вадою хрышчэння, што спараджае шматлікіх чадаў". Пра яе ж казаў Ісаія: "Уварвалася вада ў пустыню, ідзіце, хто прагне вады жывой".

Я - вобраз жыцця, і вось райскую крыніцу з вуснаў маіх ізліваю на цябе, а ты імкнешся да Авечай купелі, якая хутка перасохне!

Устань, вазьмі свой одр!

Няхай чуе мяне Адам і абновіцца зараз з табою ад тлення, бо ў асобе тваёй ацаляю я ад пракляцця першага Евінага злачынства. Лазара, што разлагаўся ў дамавіне і чатыры дні быў памерлымі, словам ажывіў, і табе зараз кажу: "Устань і вазьмі одр свой, і ідзі ў дом свой!"

Кірыла нарадзіўся ў 1110 г. у г. Тураве. Паходзіў ён, на думку А.А.Мельнікава, з сям'і начальніка тураўскага гарнізона або тураўскага намесніка вялікага князя. Даследчык нават выказвае меркаванне, што бацькам Кірыла мог быць сам князь Яраслаў Святаполчыч. Ад настаўніка-грэка з атачэння княгіні Варвары малады Кірыла, відаць, выдатна засвойвае візантыйскую класічную адукацыю. Каля 1123 г. змена тураўскай дынастыі, ганенні на бацькоў, неўзабаве іх адыход ад Госпада падштурхнулі юнака прыняць манаскі пострыг, магчыма, у абіцелі, заснаванай яго бацькамі, у Мікольскім мужчынскім манастыры. Згадаем, што не толькі князі, але і многія заможныя гараджане засноўвалі храмы. У Тураве іх было ад 40 да 75-80 на той час. У хуткім часе духоўны асяродак усходнеславянскіх зямель знаёміцца з пяццю малітвамі Кірыла-манаха.

Каля 1148 г., калі мітрапалітам кіеўскім абіраецца Клімент Смаляцкі, інак Кірыл прымае на сябе подзвіг стоўпніцтва ўслед за аскетамі Бліжняга Усходу і Візантыі Сімяонам (390) і вучнем яго Даніілам (409-493), затвараецца ў стоўпападобнай келлі-піртасе. У 1157-1158 гг. з перамогай грэкафільскага руху, пасля завёвы Турава князем Юрыем, які вызначаўся імкненнем да незалежнасці ад Кіева, Кірыл рукапакладаецца ў епіскапы. Менавіта на гэты час прыпадае росквіт гамілетычнага таленту тураўскага "Златавуста", які змагаецца ў пропаведзях сваіх з рэшткамі ў яго паставы забабонаў і адкрытага язычніцтва, заклікае жыць у Хрыстовых запаветах, не захапляцца п'янствам і чрэваўгоддзем, а клапаціцца пра гаротных і знясіленых.

Упершыню, на думку даследчыкаў, слынны дабрамыснасцю князь Андрэй Багалюбскі знаёміцца з Кірылам Тураўскім (магчыма, прапануе яму епіскапства) паміж 1150-1151 гг., калі бацька Юрый Далгарукі аддае князю Андрэю Перасопніцу, Тураў, Дарагабуж, Пінск.

Кірыла Тураўскі ў бытнасць сваю епіскапам узводзіць у канцы XII ст. велічны сабор. З-за падзей міжусобіц на мяжы 1180 і 1190 гг., пакінуўшы епіскапскі сан, свяціцель падвізаецца ў Барысаглебскім манастыры, дзе былі пахаваны і яго астанкі. Ужо ў XIII ст. яго мянуюць святым манахам, а ў XIV ст. пішацца яго праложнае жыціе і праводзіцца служба ў яго гонар як месцачцімага святога. Шырокае яго ўшанаванне пачынаецца на мяжы XIX-XX стст.

Алена ЯСКЕВІЧ.

ПАНЯДЗЕЛАК, 24 ЧЭРВЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.25 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь! Перадача з Гомеля.
9.15 "Сышчыкі".
10.05 Тэлебарометр. Прагноз надвор'я.
11.00 "Сямейныя вузы".
12.20 "Славянскі базар у Віцебску-2001". Выбранае.
13.05 Кінапаэма "Сібірыяда". 1-я серыя.
14.15 Тэлевізійны Дом кіно. Мастак кіно Аляксандр Верашчагін.
14.45 Слова Мітрапаліта Філарэта да Дня Святой Тройцы (Пяцідзесятніцы) і Дня Святога Духу.
15.20 Маст. фільм "Галівудскае сафары".
16.45 Мультфільм "Сінявочка".
17.00 "Сышчыкі".
18.25 Зона Ікс.
18.35 Драма "Дзяўчына на мосце".
20.05 Галоўнае пытанне.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама. Інфармацыйны канал.
21.50 "Сямейныя вузы".
22.45 Стадыён. Футбол.
23.40 "Грамадзянін начальнік".

АНТ

16.00 Вялікае мыццё.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 Чакай мяне.
18.20 Георгій Віцын у камедыі "Апякун".
20.00 Час.
20.35 "Слабае звяно".
21.25 Незалежнае расследаванне.
22.00 "Кітайскі гарадавы".
23.00 Начны "Час".
23.30 Дзённік Маскоўскага кінафестывалю.
23.40 Баявік "16-ы аддзел".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 Весткі тыдня.
9.05 Ток-шоу Марыі Аронавай "Побач з табой".
10.20 Кінагісторыі Глеба Скараходава.
10.30 Маст. фільм "Мачаха".
16.20 "Саюз былых". Дак. фільм Аляксея Дзянісава "Узбекістан".
17.05 Весткі - Масква.
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Добрай ночы, малышы!
19.35 Мясцовы час. Весткі - Масква.
19.55 Авантурна-крымінальны серыял "Агенцтва НЛС".
20.55 "Пуаро Агаты Крысці. Прыгоды з таннай кватэрай".
22.00 Весткі - Падрабязнасці.
22.20 Мясцовы час. Весткі - Масква.
22.30 "Дзяжурны па краіне". Міхаіл Жванецкі.
23.20 Да юбілею рэжысёра Карэна Шахназарава. Маст. фільм "Горад Зеро".
1.25 Дзяжурная часць.

КУЛЬТУРА

9.15 Магія кіно.
9.40 "Зачараваныя законам".
10.20 "Ох, ужо гэтыя дзеткі!".
10.45 Тым часам.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.40 "Прыгоды Болека і Лёлека".
11.50 Разам з Фафалем.
12.05 "Цесныя вароты". Набожная Ксенія Пецярбургская.
12.20 "Падарожжа ў часе". М. Горкі. "Дачнікі". Аўтарская праграма Г. Таўстаногава. Запіс 1980 года.
12.55 П. Дзюка. "Вучань чарадзея". Дырыжор М. Кац.
13.15 "Урокі рускай". І.А. Бунін. "Цёмныя алеі". Чытае Ала Дзямідава.
13.30 "Будэнброкі".
14.30 Alma Mater.
15.10 Заключны гала-канцэрт XII Фестывалю дзіцячай творчасці "Надзея".
15.50 "Архангельскія навелы".
16.05 "Цытаты з жыцця". М.С. Каган.
16.35 "Зачараваныя законам".
17.15 "Рускія напевы". Мультфільм.
17.50 "Век Рускага музея". Аўтарская праграма В. Гусева.
18.15 Век палёту: віражы і лёсы.
18.40 Сценаграма.
19.10 "Рэкс".
19.30 "Гадзіна музыкі". К. Абадо, А. Георгіу, С. Ларын у канцэртнай праграме "Італьянская ноч".
20.30 Да 65-годдзя Альберта Філозава. С. Злотнікаў "Прыйшоў мужчына да жанчыны". Спектакль тэатра "Школа сучаснай п'есы" (1990). Рэжысёр І. Райхельгауз.
22.30 "Вакзал мары". Аўтарская праграма Ю. Башмета.
23.25 "Начны палёт". Вядучы Андрэй Максімаў.

НТБ

7.00, 7.30, 9.00, 11.00 Сёння.
7.10, 7.35 Раніца на НТБ.
7.50 "Ідэальная пара".
9.20 Надвор'е на заўтра.
9.25 "Надоечы" з Леанідам Парфёнавым.
10.35 Лялькі.
11.20 Крымінал.
11.35 "Шэрлак Холмс і доктар Ватсан".
13.00, 15.00, 23.00 Сёння.
13.05 "Страхі". Ток-шоу "Прынцып "Даміно".
14.40 Крымінал.
15.30 Маст. фільм "Гарачы снег".
17.40 Крымінал.
18.00, 21.00 "Сёння" з Пятром Марчанкам.
18.30 "Вуліцы разбітых ліхтароў". 3-я серыя. "Напітак для сапраўдных мужчын".
19.40 "След пярэваратня". 1-я серыя.
21.35 Герой дня.
21.55 "Хуткая дапамога-3".
23.20 "Вуліцы разбітых ліхтароў".

СТБ

6.00, 16.45 Мінічына. Людзі, падзеі, факты.
6.35 "Віртуальны свет".
6.45, 16.05 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры".
7.10, 14.50 Мультфільм "Прыгоды Папіруса", "Вуншпунш", "Інспектар Гаджэт".
8.30 "Арт-экспрэс". Культурнае жыццё сталіцы.
8.45 Драма "Смерць сярод айсбергаў".
11.00 "168 гадзін". Інфармацыйна-аналітычная праграма Наталлі Гусаковай.
12.00 Навіны сусветнай шоу-індустрыі.
12.30 Канал гісторыі: "Аса Бен Ладэн - у імя Алаха". Дак. фільм.
13.30 "24 гадзіны".
13.45 "Забойная сіла".
17.00 "Яга, цёмная страсць".
18.00 "Відавочца".
18.30 "СТБ-спорт".
18.50 "Тэма дня".
19.00 "24 гадзіны".
19.15 Фестываль газеты "Мінскі кур'ер".
21.00 Драматычны трылер "Пагоня".
23.55 "24 гадзіны".
0.10 Футбольны кур'ер.
0.35 "Віртуальны свет".
0.45 Навіны СНД.
1.00 Музыка на СТБ.

8 КАНАЛ

17.30 Мультфільм "Том і Джэры".
17.35 "Простае пытанне".
17.45 "Масад".
18.30 "Зорны шлях".
20.40 Тэлемагазін.
20.45 "Вечарніца".
21.00 "Смяротная рызыка". "Паляванне за "Бісмаркам".
21.30 Маст. фільм "Жанчына без правілаў".

АЎТОРАК, 25 ЧЭРВЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 18.00, 23.35 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.15, 17.00 "Сышчыкі".
10.10 "Навальнічныя камяні".
10.35 "Спявай, душа!". Фальклорныя калектывы Карэліцкага раёна.
11.00, 21.50 "Сямейныя вузы".
12.20 Добры дзень, Беларусь!
13.05 "Сібірыяда". 2-я серыя.
14.20 Футбол. Чэмпіянат свету. 1/2 фінала. Трансляцыя з Паўднёвай Карэі.
16.30 "Пяць цудаў".
16.40 "5 x 5". Інфармацыйна-забаўляльная праграма для старшакласнікаў.
18.25 Зона Ікс.
18.35 "Наша спадчына". Палац Валовічаў у Свяцку.
18.55 "Віктар Шольхер". Маст. фільм.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
22.45 Спорт-кур'ер. Футбол.
23.05 Планета АРТ.
23.55 "Грамадзянін начальнік".

АНТ

16.30 Смехапанарама Яўгена Петрасяна.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.20 "Сямейныя вузы".
18.20 "Зона турбулентнасці". Трылер.
20.35 "Нашы навіны".
21.10 "Народ супраць".
22.10 "Крэмль-9".
23.00 Начны "Час".
23.30 Дзённік Маскоўскага кінафестывалю.
23.40 Баявік "16-ы аддзел".
0.35 "Фірменны рэцэпт".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 Дыялогі пра жывёл.
9.00 "Вечны кліч".
10.20 Маст. фільм "Раўесніцы".
16.20 "Саюз былых". Дак. фільм Аляксея Дзянісава "Грузія".
17.05 Весткі- Масква.
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Добрай ночы, малышы!
19.35 Мясцовы час. Весткі - Масква.
19.55 "Агенцтва НЛС".
20.55 "Пуаро Агаты Крысці". Выкраданне прэм'ер-міністра".
22.00 Весткі - Падрабязнасці.
22.20 Мясцовы час. Весткі - Масква.
22.30 Дзённік чэмпіяната свету па футболу.
23.05 Баль выпускнікоў-2002.

КУЛЬТУРА

9.15 Графаман.
9.40 "Зачараваныя законам".
10.35 "Ох, ужо гэтыя дзеткі!"
10.50 "Сферы" з Інакенціем Івановым.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.40 "Прыгоды Болека і Лёлека".
11.50 Разам з Фафалем.
12.20 "Лінія жыцця". Данііл Гранін.
13.15 "Урокі рускай". І.А. Бунін. "Цёмныя алеі". Чытае Ала Дзямідава.
13.30 "Будэнброкі".
14.30 Ток-шоу "Наўздагад". Аляксандр Бяляўскі.
15.10 "Прыгоды Гекльберы Фіна".
15.35 "Мы з Шэрлакам Холмсам", "Мяжа".
16.05 "Расійскі кур'ер". Растоў Вялікі.
16.35 "Зачараваныя законам".
17.50 "Палацавыя тайны". "Палюбоўнікі князёўны Туркестанавай".
18.15 Век палёту: віражы і лёсы.
18.45 "Партытуры не гараць". Аўтарская праграма А. Варгафціка.
19.15 Да 65-годдзя Альберта Філозава. "Дарослы малады Альберт Філозаў".
19.55 "Від на жыхарства". Маст. фільм.
21.25 "Што рабіць?" Праграма В. Траццякова.
22.20 "Больш, чым каханне". "Вогнены анёл".
23.25 "Начны палёт". Вядучы Андрэй Масксімаў.

НТБ

7.00, 7,30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 23.00 Сёння.
7.10, 7.35 Раніца на НТБ.
7.50 "Паліцэйскія. Разам з бандытамі". Вострасюжэтны фільм.
9.20 Надвор'е на заўтра.
9.25 "Увага. Пошук!" "Валагодскі ўдаў".
10.10 "Раслiннае жыццё" з Паўлам Лабковым.
10.50 Смачныя гісторыі.
11.20 Крымінал.
11.35 "Шэрлак Холмс і доктар Ватсан". Фільм 2-гі. "Крывавы надпіс".
13.05 "Я не веру гараскопам". Ток-шоу "Прынцып "Даміно".
14.40 Крымінал.
15.30 "След пярэваратня".
16.40 Баявік "Брудная работа".
17.40 Крымінал.
18.00, 21.00 "Сёння" з Пятром Марчанкам.
18.30 "Вуліцы разбітых ліхтароў". 4-я серыя. "Моль бледная".
19.40 "След пярэваратня".
21.35 Герой дня.
21.55 "Хуткая дапамога-3".
23.20 "Вуліцы разбітых ліхтароў".
0.15 "О, шчаслівчык!" Азартная гульня.

СТБ

16.00 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры".
16.30, 19.00, 23.05 "24 гадзіны".
16.45 Мінічына. Людзі, падзеі, факты.
17.00 "Яга, цёмная страсць".
18.00 "Відавочца".
18.35 "СТБ-спорт".
18.40 "Віртуальны свет".
18.50 "Тэма дня".
19.15 Дзіцячы экран. "Добры вечар, малыш..."
19.30 "Закон і крымінал".
19.45 "СТБ-спорт".
20.05 Добро пожаловаться.
20.15 "Арт-экспрэс". Культурнае жыццё сталіцы.
20.30 "Пока горит свеча...".
21.00 Меладрама "Пасля секса".
23.20 Фільм жахаў "Мумія".
1.00 Навіны СНД.
1.15 Музыка на СТБ.

8 КАНАЛ

17.30 Мультфільм "Таз-манія".
18.10 Тэлемагазін.
18.15 Маст. фільм "Каралі і капуста".
20.40 К-відэа. "Топ-8".
20.45 "Вечарніца".
21.00 Гурман-клуб.
21.20 Тэлемагазін.
21.30 Містычны трылер "Дом з прывідамі-2".

СЕРАДА, 26 ЧЭРВЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 18.00, 23.30 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.15, 17.00 "Сышчыкі".
10.05 "Навальнічныя камяні".
10.35 Здароўе. Тэлечасопіс.
11.00, 21.50 "Сямейныя вузы".
12.20 Дзень добры, Беларусь!
13.00 "Сібірыяда" 3-я серыя.
14.20 Футбол. Чэмпіянат свету. Паўфінал.
16.30 "Пяць цудаў".
16.40 "5 x 5".
18.25 Зона Ікс.
18.35 "Масква - Мінск".
18.50 Драма "Паставы на скрыжаванні".
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
22.45 Спорт-кур'ер. Футбол.
23.05 Крымінальнае дасье.
23.50 "Грамадзянін начальнік".

АНТ

11.00 Навіны.
8.15 "Сямейныя вузы".
9.10 Трылер "Зона турбулентнасці".
16.00 Вялікае мыццё.
17.20 "Сямейныя вузы".
18.15 Камедыя "Мянялы".
20.00 Час.
20.35 "Нашы навіны".
21.00 "Хто хоча стаць мільянерам?".
22.00 "Кітайскі гарадавы".
23.00 Начны "Час".
23.30 Дзённік Маскоўскага кінафестывалю.
23.40 Баявік "16-ы аддзел".
0.35 "Фірменны рэцэпт".

РАСІЯ

7.00, 8.00, 10.00, 16.30, 19.00 Весткі.
7.10 Дзяжурная часць.
7.15 Масква - Мінск.
7.30 Дарожны патруль.
7.40 "Пралог". Частка II.
8.10 Мая сям'я.
9.00 "Вечны кліч".
10.20 Камедыя "Паліцэйскія і зладзеі".
16.50 "Саюз былых". Дак. фільм Аляксея Дзянісава "Літва".
17.35 Весткі - Масква.
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Добрай ночы, малышы!
19.35 Мясцовы час. Весткі - Масква.
19.55 Авантурна-крымінальны серыял "Агенцтва НЛС".
20.55 "Пуаро Агаты Крысці. Прыгоды зоркі Захада".
22.00 Весткі - Падрабязнасці.
22.20 Мясцовы час. Весткі - Масква.
22.30 Клуб сенатараў.
23.15 Маст. фільм "Халоднае лета пяцьдзесят трэцяга...".
1.25 Дзённік Чэмпіяната свету па футболу.

КУЛЬТУРА

15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
15.10 "Прыгоды Гекльберы Фіна".
15.35 "Машанька і мядзведзь", "Лясная хроніка". Мультфільмы.
16.05 "Ноу-хау". Тэлечасопіс.
16.35 "Зачараваныя законам".
17.30 Навіны культуры.
17.50 "Павел Клушанцаў - да зорак!". Дак. фільм.
18.15 Век палёту: віражы і лёсы.
18.45 Зоркі Белых начэй.
19.25 "Рэкс".
19.50 "Прывід свабоды". Маст. фільм.
21.30 "Падарожжа з Хемінгуэем".
22.20 "Айчына і лёсы". Растрэлі.
23.25 "Начны палёт". Вядучы Андрэй Максімаў.

НТБ

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 23.00 Сёння.
7.10, 7.35 Раніца на НТБ.
7.50 "Паліцэйскія. Па слядах авангардыста". Вострасюжэтны фільм.
9.20 Надвор'е на заўтра.
9.25 "Крымінальная Расія". "Забойная страсць". 2-я частка.
10.00 "Кватэрнае пытанне". "Падзенне сталінскай сцяны".
10.30 Экалагічнае "Асяроддзе".
11.20 Крымінал.
11.35 "Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана". "Кароль шантажу".
13.05 "Прафесія - прастытутка". Ток-шоу "Прынцып "Даміно".
14.40 Крымінал.
15.30 "След пярэваратня".
16.40 Баявік "Брудная работа".
17.40 Крымінал.
18.00, 21.00 "Сёння" з Пятром Марчанкам.
18.30 "Вуліцы разбітых ліхтароў". 5-я серыя.
19.40 "След пярэваратня". 3-я серыя.
21.35 Герой дня.
21.55 "Хуткая дапамога-3".
23.20 "Вуліцы разбітых ліхтароў".
0.15 "О, шчаслівчык!". Азартная гульня.

СТБ

16.00 "Паўэр рэнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры".
16.30, 19.00, 23.10 "24 гадзіны".
16.45 Мінічына. Людзі, падзеі, факты.
17.00 "Яга, цёмная страсць".
18.00 "Відавочца".
18.00 "Аўтапанарама".
18.15 "Фільм, фільм, фільм".
18.30 "Віртуальны свет".
18.45 "СТБ-спорт".
18.50 "Тэма дня".
19.15 Дзіцячы экран. "Добры вечар, малыш...".
19.30 Навіны сусветнай шоу-індустрыі.
20.00 Кіно: "Руіны страляюць...", 1-я серыя.
21.00 Трылер "Паліцэйскі з Брайтан-Біч".
23.25 Гістарычная драма "Віва, Сапата!".
1.45 Навіны СНД.

8 КАНАЛ

17.30 Мультфільм "Лабірынт".
17.45 "Масад".
18.45 "Зорны шлях".
20.45 "Вечарніца".
21.00 Еўропа сёння.
21.30 Маст. фільм "Мушкецёры".

ЧАЦВЕР, 27 ЧЭРВЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.30 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.15, 17.00 "Сышчыкі".
10.10 "Навальнічныя камяні".
10.35 Тэлевітамін.
11.00, 21.50 "Сямейныя вузы".
12.20 Добры дзень, Беларусь!
13.05 "Сібірыяда". 4-я серыя, заключная.
14.05 Сутнасць. Духоўная праграма.
14.35 "Аб табе радуецца". Праваслаўныя песнапенні.
15.20 "Апошняя рэзервацыя".
15.45 "Навальнічныя камяні".
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5 x 5".
18.25 Зона Ікс.
18.35 "Рыцары XXI стагоддзя". Відэафільм.
18.55 Камедыя "Вячэрні лабірынт".
20.10 "Яшчэ адно адкрыццё Амерыкі". Публіцыстычная праграма.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
22.50 Спорт-кур'ер. Футбол.
243.05 "Сустрэча ў Траецкім" з Аляксандрам Дамарацкім.
23.50 "Грамадзянін начальнік".

АНТ

Тэхнічная прафілактыка па Мінску і Мінскай вобласці да 16.00
8.00, 11.00 Навіны.
8.15, 17.20 "Сямейныя вузы".
9.10 Камедыя "Мянялы".
16.00 Вялікае мыццё.
17.00 Вячэрнія навіны.
18.15 Дзіўны сусед у камедыйным баевіку "Мой любімы марсіянін".
20.00 Час.
20.35 "Нашы навіны".
21.00 "Слабае звяно".
22.00 Новыя "Сакрэтныя матэрыялы".
23.00 Начны "Час."
23.30 Дзённік Маскоўскага кінафестывалю.
23.40 Баявік "16-ы аддзел".
0.35 "Фірменны рэцэпт".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 Вакол свету.
9.00 "Вечны кліч".
10.20 Камедыя "Будзьце маім мужам".
16.00 Весткі.
16.20 "Саюз былых". Дак. фільм Аляксея Дзянісава "Беларусь".
17.05 Весткі - Масква.
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Добрай ночы, малышы!
19.35 Весткі - Масква.
19.55 "Агенцтва НЛС".
20.55 "Пуаро Агаты Крысці. Забойства на балю ў гонар Дня Перамогі"
22.00 Весткі - Падрабязнасці.
22.20 Весткі- Масква.
22.30 Прэмія "Оскар". Прэмія Берлінскага кінафестывалю. Маст. фільм "Трафік".

КУЛЬТУРА

9.00 Прагулкі па Брадвею.
9.25 Іграе В. Крайнеў.
9.40 "Зачараваныя законам".
10.35 "Ох, ужо гэтыя дзеткі!".
10.45 "Айчына і лёсы". Пропы.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.40 "Прыгоды Болека і Лёлека".
11.50 Разам з Фафалем.
12.05 Чым жыве Расія.
12.20 "Падарожжа з Хемінгуэем".
13.15 "Урокі рускай". І.А. Бунін "Цёмныя алеі". Чытае Ала Дзямідава.
13.30 "Порт".
14.30 "Залаты п'едэстал". Аляксандр Грушын.
15.10 "Прыгоды Гекльберы Фіна".
15.35 "Асцярожна, шчупак'", "Прамудры пячкур". Мультфільмы.
16.05 "Прыгоды музыканта". Вядучы С. Уладзімірскі.
16.35 "Зачараваныя законам".
17.50 "Пятае вымярэнне". Аўтарская праграма І. Антонавай.
18.15 Век палёту: віражы і лёсы.
18.45 "Час музыкі". Тэлечасопіс.
19.25 "Сто дзён пасля дзяцінства". Маст. фільм.
20.55 XXIV Маскоўскі міжнародны кінафестываль. Спецвыпуск.
21.25 "Культурная рэвалюцыя". "У Расіі трэба ўвесці сухі закон". Праграма М. Швыдкога.
22.20 "Эпізоды". Марта Цыфрыновіч.
23.25 "Начны палёт". Вядучы Андрэй Максімаў.

НТБ

7.00, 7.30, 9.00, 11.00, 13.00, 15.00, 22.55 Сёння.
7.10, 7.35 Раніца на НТБ.
7.50 "Паліцэйскія. Блудны сын". Вострасюжэтны фільм.
9.20 Надвор'е на заўтра.
9.25 Чыстасардэчнае прызнанне.
9.55 "Шоу Алены Сцепаненка".
10.45 Смачныя гісторыі.
11.20 Крымінал.
11.35 "Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана". "Смяротная схватка".
13.05 "Добрыя манеры". Ток-шоу "Прынцып "Даміно".
14.40 Крымінал.
15.30 "След пярэваратня".
16.40 Баявік "Брудная работа".
17.40 Крымінал.
18.00, 21.00 "Сёння" з Пятром Марчанкам.
18.30 "Вуліцы разбітых ліхтароў". 6-я серыя.
19.40 "След пярэваратня".
21.35 Герой дня.
21.55 Зусім сакрэтна.
23.15 "Вуліцы разбітых ліхтароў".
0.15 "О, шчаслівчык!". Азартная гульня.

СТБ

16.00 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры".
16.30, 19.00, 23.25 "24 гадзіны".
16.45 Мінічына. Людзі, падзеі, факты.
17.00 "Яга, цёмная страсць".
18.00 "Рамонт".
18.15 "Фільм, фільм, фільм".
18.30 Навіны СНД.
18.45 "СТБ-спорт".
18.50 "Тэма дня".
19.15 "Добры вечар, малыш...".
19.30 "Віртуальны свет".
19.40 "Радыёкропка".
20.00 Кіно: "Руіны страляюць...", 2-я серыя.
21.00 Гангстэрскі баявік "Ахоўнік для дачкі".
23.40 Гістарычная драма "Леапард".

8 КАНАЛ

17.30 Мультфільм "Бетмен і супермен".
18.10 Тэлемагазін.
18.15 Музычная камедыя "Дон Сезар дэ Базан".
20.40 К-відэа. "Топ-8".
20.45 "Вечарніца".
21.00 Майкл Дуглас у маст. фільме "Ніхто не адмыецца".

ПЯТНІЦА, 28 ЧЭРВЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

6.00, 7.00, 8.00, 9.00, 12.00, 15.00, 18.00, 23.35 Навіны.
6.10, 7.10, 8.10 Добрай раніцы, Беларусь!
9.15 "Сышчыкі". Заключная серыя.
10.05 "Навальнічныя камяні".
10.30 Дэтэктыўны серыял "Атрад па барацьбе з мафіяй". 1-я серыя.
12.20 Добры дзень, Беларусь!
13.05 Да 120-годдзя з дня нараджэння Янкі Купалы. "За шчасцем, за сонцам". Тэлеспектакль.
14.00 Сад мары.
14.30 Дак. серыял "Блакітнае бяздонне".
15.20 "Апошняя рэзервацыя". Мультсерыял.
15.45 "Навальнічныя камяні".
16.10 "Пяць цудаў".
16.20 "5x5".
17.00 "Сышчыкі". Серыял.
18.25 Зона Ікс.
18.35 Свет і мы.
18.55 Меладрама "Навучыся танцаваць".
20.15 Парламенцкі веснік.
20.40 Калыханка.
21.00 Панарама.
21.50 Спорт-кур'ер. Футбол.
22.05 "Атрад па барацьбе з мафіяй". 1-я серыя.
23.50 Каралеўскае паляванне.
0.20 Трылер "Шаманы пустыні".

АНТ

8.00, 11.00 Навіны.
8.15 "Сямейныя вузы".
9.10 Дэтэктыў "Шах каралеве брыльянтаў".
16.00 Вялікае мыццё.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.25 "Сямейныя вузы".
18.25 Дак. дэтэктыў. "Чорны перадзел". Справа 2002 года.
19.00 Поле цудаў.
20.00 Час.
20.35 "Нашы навіны".
21.00 "Руская рулетка".
21.50 "Форс-мажор" з Мікалаем Фаменкам.
22.20 "Іншы час". Праграма Міхаіла Лявонцьева.
23.05 Дзённік Маскоўскага кінафестывалю.
23.15 Драма "Каханне - прадвеснік суму".
1.05 Маст. фільм "Карабель-маяк".

РАСІЯ

8.00, 10.00, 16.00, 19.00 Весткі.
8.10 Сам сабе рэжысёр.
9.00 "Вечны кліч".
10.20 Камедыя "Начны візіт".
11.40 Новая "Старая кватэра".
16.20 Прэс-клуб.
17.30 Уся Расія.
17.50 "Камісар Рэкс".
18.50 Добрай ночы, малышы!
19.35 Мясцовы час. Весткі - Масква.
19.55 "Гангстэры ў акіяне". Фільм.
22.35 Маст. фільм "Сем гадоў у Тыбеце".

КУЛЬТУРА

9.15 "Рамантыка раманса". Вядучы Л. Сярэбраннікаў.
9.40 "Клерк - Міністр - Прэзідэнт". Дак. фільм.
10.30 "Ох, ужо гэтыя дзеткі!".
10.45 "Эпізоды". Марта Цыфрыновіч.
11.30, 15.00, 17.30, 23.00 Навіны культуры.
11.40 "Прыгоды Болека і Лёлека".
11.50 Разам з Фафалем.
12.05 Чым жыве Расія.
12.20 "Культурная рэвалюцыя". Праграма М. Швыдкога. "У Расіі трэба ўвесці сухі закон".
13.15 І. А. Бунін. "Цёмныя алеі". Чытае Ала Дзямідава.
13.30 "Порт". Тэлесерыял.
14.20 Жывое дрэва рамёстваў.
14.30 Архітэктурная галерэя.
14.45 Улада факта.
15.10 Кіно - дзецям. "Прыгоды Гекльберы Фіна".
15.40 "Футбольныя зоркі", "38 папугаяў". Мультфільмы.
16.05 Сенсацыя. Сенсацыя? Сенсацыя...
16.35 "Авакум". Дак. фільм.
17.50 "Хто там...". Аўтарская праграма В. Верніка.
18.15 Век палёту: віражы і лёсы.
18.45 "Царская ложа". Іван Манігеці.
19.30 "Спадарожнік". Маст. фільм.
20.50 XXIV Маскоўскі міжнародны кінафестываль. Спецвыпуск.
21.20 Блеф-клуб.
22.00 "Падзенне дома Ашараў". Маст. фільм з цыкла "Таямнічыя гісторыі Эдгара По".
23.25 "Джазафрэнія".

НТБ

7.00, 7.30, 9.30, 11.00, 13.00, 15.00 Сёння.
7.10, 7.35 Раніца на НТБ.
7.50 "Паліцэйскія. Ахвяра дэмана". Вострасюжэтны фільм.
9.20 Надвор'е на заўтра.
9.25 Зусім сакрэтна.
10.20 "Я пакахала смертніка". "Вочная стаўка".
11.20 Крымінал.
11.35 "Прыгоды Шэрлака Холмса і доктара Ватсана". Фільм 3-ці. "Паляванне на тыгра".
13.05 "Больш, чым каханне...". "Працяг будзе..." з Ю. Мяньшовай.
14.00 Пепсі-чарт.
14.40 Крымінал.
15.30 Серыял "След пярэваратня".
16.40 "Увага. Вышук!". Закулісныя тайны".
17.40 Крымінал.
18.00 "Сёння" з Пятром Марчанкам.
18.40 "Свабода слова" з Савікам Шустарам.
20.10 "Крымінальная Расія". "Чорная стужка".
21.00 "Сёння" з Пятром Марчанкам.
21.30 Камедыя "Ведзьма з Блэра".
23.20 "Усё адразу!". Начныя забавы.
23.55 Кіно не для ўсіх. Валерый Рубінчык. "Магіла льва".

СТБ

6.00 Мінічына. Людзі, падзеі, факты.
6.20 "Віртуальны свет".
6.30 Навіны СНД.
6.45 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры".
7.10 Мультфільмы. "Прыгоды папіруса", "Вуншпунш", "Інспектар Гаджэт".
8.30 "Аўтапанарама".
8.45 Драма "Лета насілля".
11.00 "Тэма дня".
11.10 "СТБ-спорт".
11.25 "Снеданне з Лікай".
11.30 "Сямейнае кіно з калекцыі "Hallmark": "Арабскія прыгоды".
12.30 "Паражоныя маланкай". Дак. фільм.
13.30, 16.30, 19.00, 23.10 "24 гадзіны".
13.45 "Забойная сіла".
14.50 Мультфільмы.
16.05 "Паўэр рэйнджэрс, ці Магутныя рэйнджэры".
16.45 Мінічына. Людзі, падзеі, факты.
17.00 "Яго, цёмная страсць".
18.00 "Добры дзень, доктар!"
18.15 "Фільм, фільм, фільм".
18.30 "Аўтапанарама".
18.45 "СТБ-спорт".
18.50 "Тэма дня".
19.15 "Добры вечар, малыш..."
19.30 Віртуальны свет.
19.40 Навіны СНД.
20.00 "Руіны страляюць...". 3-я серыя.
21.00 Трылер "Прынцып "Даміно".
23.25 Камедыя "Пацучнік".
1.20 Музыка на СТБ.

8 КАНАЛ

17.30 Мультфільм "Скарбы затануўшых караблёў".
17.45 Серыял "Масад".
18.45 Серыял "Зорны шлях".
20.45 "Вечарніца".
21.00 "Майстэрства жыцця".
21.15 Баявік "Узыходзячае сонца".

СУБОТА, 29 ЧЭРВЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

7.00, 9.00, 13.25, 18.00 Навіны.
7.10 Сутнасць.
7.40 "Жанчына ў белым".
8.30 Сад мары.
9.00 Навіны.
9.10 "Сімба-футбаліст".
9.40 "Дракоша і Ко".
10.00 Экран індыйскага кіно. "Чаканне кахання". 1-я серыя.
11.25 Каралеўскае паляванне.
11.50 Здароўе.
12.15 "Дзіцяняты жывёл".
13.10 "Наша спадчына".
13.50 Футбол. Чэмпіянат свету.
16.05 З дакладных крыніц.
16.25 "VIP".
17.10 "На скрыжаваннях Еўропы".
18.25 КВЗ. 1/4 фіналу Еўралігі.
19.45 Вадэвіль "Штучкі ў старадаўнім духу".
21.00 Панарама тыдня.
21.50 Спорт-кур'ер.
22.05 Камедыя "Я, зноў я і зноў я".
23.50 Беларуская дваццатка.
0.15 "Камісар Шыманскі".

АНТ

7.00 Навіны.
7.10 "Нязнайка на Месяцы".
7.35 "Ералаш".
7.45 Слова пастыра.
8.00 "Сабачая справа".
9.00 Навіны (з субцітрамі).
9.10 Смехапанарама.
9.45 Смак.
10.05 У свеце жывёл.
10.45 Дэтэктыў "Следствам устаноўлена".
12.25 "Ералаш".
12.40 "Сярэбраны шар".
13.20 "Качыныя гісторыі".
13.50 Футбол. Чэмпіянат свету.
16.00 Песня года. Лета.
17.00 Вячэрнія навіны.
17.20 Песня года. Лета (працяг).
18.00 "Жарт за жартам".
18.55 "Хто хоча стаць мільянерам?".
20.00 "Наш час".
20.30 Дэтэктыў "Кодэкс ганьбы".
23.15 Дзённік Маскоўскага кінафестывалю.
23.25 Баявік "Рокі-4".

РАСІЯ

7.45 Дыялогі пра рыбалку.
8.15 "Ваенная праграма" А. Сладкова.
8.30 Залаты ключ.
8.50 Здароўе і жыццё.
9.30 Добрай раніцы, краіна!
10.05 "Сто да аднаго".
10.55 "Навука і тэхніка".
12.05 Вакол свету.
13.00, 19.00 Весткі.
13.20 Камедыя "Верныя сябры".
15.00 Канцэрт Юліяна "Абуджэнне".
17.00 Мая сям'я.
17.55 Аншлаг.
19.25 Люстэрка.
20.00 Камедыя "ДМБ".
21.50 Баявік "Поле бітвы - Зямля".
0.10 Дзённік чэмпіянату свету па футболу.
0.40 Гарачая дзесятка.

КУЛЬТУРА

9.10 Вуглы манежа.
9.35 Дзіцячы сеанс. "Да першай крыві".
11.00 Бабуліны рэцэпты.
11.20 ГЭГ.
11.35 1001 апавяданне пра кіно.
11.50 "Чацвер". Маст. фільм.
13.30, 21.30 Навіны культуры.
13.45 Графаман.
14.10 Дак. серыял. "Небяспечныя сцежкі".
15.10 Н. Далініна. "Доктар Жукаў, на выезд!". Тэлеспектакль.
16.30 "Парыжскі часопіс".
17.00 "Гістарычныя канцэрты".
17.35 "Сферы".
18.15 "У вашым доме".
18.55 "Рэкс".
19.15 "Застава Ільіча". Маст. фільм. Частка 1-я.
20.45 Тайны цыганскай душы.
21.50 Маст. фільм "Бацька".
23.30 Выступаюць лаўрэаты XII Міжнароднага конкурсу імя П. І. Чайкоўскага.

НТБ

7.00, 9.00, 11.00, 15.00, 18.00 Сёння.
7.15 Прыгодніцкі фільм "Уласнасць рэспублікі". 1-я серыя.
8.20 "Без рэцэпта".
9.20 Шчырае прызнанне.
9.45 "Жаночы погляд" А. Пушкінай.
10.20 "Кватэрнае пытанне".
11.25 Фільм "Два таварышы".
13.20 Смачныя гісторыі.
13.35 Падарожжы натураліста.
14.05 Свая гульня.
15.25 "Прафесія - рэпарцёр".
15.50 "Працяг будзе..." з Ю. Мяньшовай.
16.55 Серыял "Невядомая планета".
18.45 "Паляванне на Папялушку".
19.55 Баявік "Пацучыны вугал".
21.50 Прафесійны бокс. Супербой.
22.45 Драма "Мужчына майго жыцця".

СТБ

6.00 Мінічына. Людзі, падзеі, факты.
6.15 Канал гісторыі: "Рытуалы смерці".
7.30 "Русалачка", "Цік-герой", "Грыфіны".
10.00 "СТБ-спорт".
10.05 "Добро пожаловаться".
10.15 "Аўтапанарама".
10.35 "Снеданне з Лікай".
11.00 "Пароль - "Вечнасць".
12.00 "Дзіўныя людзі". Дак. фільм.
12.30 "Прафесія, якую ты выбіраеш".
12.45 Маст. фільм "Залатая баба".
14.25 "Відавочца".
15.05 "Разам".
15.25 "Закон і крымінал".
15.40 "Партрэт у інтэр'еры".
16.00 "Чарапашкі ніндзя: новая мутацыя".
16.55 "Падарожжа да цэнтра Зямлі".
18.00 "Рамонт".
18.15 "Радыёкропка".
18.35 Мінічына. Людзі, падзеі, факты.
18.50 "Тры хіты ў "Алькатрасе".
19.20 "Гадзіна пік".
20.20 Дак. фільм.
20.45 Трылер "Забойства ў дзень вяселля".
23.05 Музыка на СТБ.
23.20 "Мутанты Ікс".
0.20 "Навіны сусветнай шоу-індустрыі".

8 КАНАЛ

15.00 Прыгодніцкі фільм "Згублены свет".
16.30 "Простае пытанне".
16.40 "Том і Джэры".
16.45 Гурман-клуб.
17.05 "Масад".
17.55 К-відэа "Топ-8".
18.00 Трылер "Бездань".
20.45 "Вечарніца".
21.00 "Більярд-клуб".
21.20 Маст. фільм "Джэймс Бонд - агент 007".

НЯДЗЕЛЯ, 30 ЧЭРВЕНЯ

БЕЛАРУСКАЕ ТЭЛЕБАЧАННЕ

7.00, 9.00, 13.00 Навіны.
7.10 "Аграсвет".
7.40 "Жанчына ў белым".
8.30 Арсенал.
9.10 Мультыклуб.
9.40 "Дракоша і Ко".
10.05 Індыйскае кіно. "Чаканне кахання".
11.35 "Усё нармальна, мама!".
12.20 "Час мясцовы".
12.45 Энцыклапедыя беларускага спорту.
13.15 Глядзім фінал разам.
13.50 Футбол. Чэмпіянат свету. Фінал.
16.35 Глядзім фінал разам.
16.55 Фільмы братоў Люм'ер.
17.05 "Спявай, душа!".
17.30 "Сустрэча ў Траецкім".
18.00 Крымінальнае дасье.
18.25 Планета "АРТ".
19.00 Меладрама "Анжаліка і кароль".
20.40 Тэлебарометр.
21.00 Панарама аналітычная.
21.40 Спорт-кур'ер.
21.55 Камедыя "Ён пачынае злавацца".
23.35 Міжнародны кінафестываль "Залаты Віцязь".
0.00 "VIP".

АНТ

7.00, 9.00, 14.00 Навіны.
7.10 Армейскі магазін.
7.40 "Ціман і Пумба".
8.05 "Сабачая справа".
9.10 "Бесталковыя нататкі" з Дзм. Крыловым.
9.30 Пакуль усе дома.
10.10 Выратавальнікі.
10.40 Клуб падарожнікаў.
11.20 Дэтэктыўны серыял "Уцякач".
12.10 "Ералаш".
12.25 "Самі з вусамі".
12.55 "Куміры".
13.30 "Мікі Маўс і яго сябры".
14.40 Маст. фільм "Дом, у якім я жыву".
16.05 Жывая прырода.
17.00 "Жарт за жартам".
17.35 Баявік "Хуткі і мёртвы".
19.40 "Нашы навіны".
20.00 Часы.
21.15 Вялікі бокс.
22.20 Закрыццё XXIV Маскоўскага міжнароднага кінафестывалю.
23.20 Фільм "Канфарміст".

РАСІЯ

6.55 "Уладар звяроў".
7.50 Рускае лата.
8.40 "ТБ Бінга шоу".
9.20 Добрай раніцы, краіна!
9.50 Сам сабе рэжысёр.
10.45 "Гарадок".
11.15 Камедыя "Дзяўчына з гітарай".
12.45 Кінагісторыі Г. Скараходава.
13.00 Весткі.
13.20 Лепшыя галы чэмпіянату свету па футболу.
13.50 Футбол. Чэмпіянат свету. Фінал.
16.05 Дыялогі пра жывёл.
17.00 ТБ Бінга навіны.
17.05 Камедыя "Эйр Амерыка".
19.00 Весткі тыдня.
20.10 Аншлаг.
21.15 Вострасюжэтны фільм "Назіральнік".
23.15 Маст. фільм "Жанчыны ночы".
1.05 "Твін Пікс".

КУЛЬТУРА

9.10 "Праблытавы астравы".
9.35 "Вясеннія пярэваратні". Маст. фільм.
11.05 Нядоўгія гісторыі.
11.25 80 гадоў з дня нараджэння Уладзіміра Дружнікава.
11.50 "Без віны вінаватыя". Маст. фільм.
13.30, 21.30 Навіны культуры.
13.45 Магія кіно.
14.10 М.Мусаргскі. Опера "Хаваншчына". Спектакль Вялікага тэатра Расіі.
17.35 Тым часам.
18.15 Дом акцёра.
18.55 "Застава Ільіча". Частка 2-я.
20.35 "Госць у акцёрскай студыі".
21.50 "Салон прыгажосці "Венера". Маст. фільм.
23.30 Выступаюць лаўрэаты XII Міжнароднага конкурсу імя П. І. Чайкоўскага.

НТБ

7.00, 9.00, 11.00, 15.00 Сёння.
7.20 "Уласнасць рэспублікі". 2-я серыя.
8.30 "На старт!".
9.15 "Паляванне на Папялушку".
10.25 "Раслiннае жыццё".
11.20 Дэтэктыў "Пяць хвілін страху".
13.10 Смачныя гісторыі.
13.25 Усё адразу!
14.05 Свая гульня.
15.20 "Прафесія - рэпарцёр".
15.45 "Я і мой сабака".
16.35 "Жаночы погляд".
17.10 "Вочная стаўка".
17.45 "Шоу А. Сцепаненка".
18.45 "Ідэальная пара". 2-я серыя.
20.00 "Надоечы".
21.10 Лялькі.
21.30 Баявік "Той, што бяжыць па лязу брытвы".
23.55 Пепсі-чарт.

СТБ

6.00 Мінічына. Людзі, падзеі, факты.
6.15 Канал гісторыі: "Паражоныя маланкай".
7.15 "У гасцях у Тофіка".
7.30 "Русалачка", "Цік-герой", "Джын-Джын з краіны Пандаленд".
9.00 "Тры хіты ў "Алькатрасе".
9.30 "Гадзіна пік".
10.30 "Прафесія, якую ты выбіраеш".
10.45 Спартыўны агляд.
11.00 "Мутанты Ікс".
12.00 "Снеданне з Лікай".
12.25 "Разам".
12.45 Камедыя "Аферысты".
14.30 "24". Гісторыі.
14.45 "Відавочца".
15.20 "Агенцтва".
16.00 "Чарапашкі ніндзя: новая мутацыя".
16.55 "Падарожжа да цэнтра Зямлі".
18.00 Мінічына. Людзі, падзеі, факты.
18.10 "Добры дзень, доктар!".
18.25 "Партрэт у інтэр'еры".
18.40 "Аўтапанарама".
19.00 "168 гадзін".
20.00 "Пакуль гарыць свечка...".
20.30 "Добро пожаловаться".
20.40 "Арт-экспрэс".
21.00 Маст. фільм "Злавесны месяц".
22.50 Музыка на СТБ.
23.05 "Сакрэтныя матэрыялы".
0.05 "Дзіўныя гісторыі".
0.35 Начны музычны канал.

8 КАНАЛ

15.00 "У госці да казкі". "Дарога на Эльдарада".
16.30 "Еўропа сёння".
17.00 "Горац".
17.45 Більярд-клуб.
18.10 Маст. фільм "Крымінальны талент". 2 серыі.
20.45 "Вечарніца".
21.00 У бары "У Алега".
21.45 Маст. фільм "Філадэльфія".

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Рэгістрацыйны нумар 197.

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны прыёмнай рэдакцыі: 36-91-42; намесніка ў галоўнага рэдактара — 36-90-63, 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-53-22; аддзелаў: школ — 36-43-62; праблем выхавання — 36-43-71; інфармацыі — 36-43-71; навукі і ВНУ — 36-44-25; кіравання адукацыяй, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.
ФАКС: 36-53-22, bng@e-mail.ru

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча поўнасцю, імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, несуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.
Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.
Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.
Адказны дзяжурны
Уладзімір НОВІК.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку», 220013, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12. Заказ № 1432.
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 21.06.2002 г. у 18.10
Тыраж 30.000 экзэмпляраў.